

ניתוח ממצאי סקר הוראה ולמידה מרחוק (סמסטר ב' תש"פ)

דוח מכללתי

תשובות המרצים והסטודנטים

מכל המסלולים והתוכניות במכללה

תש"פ

אוגוסט 2020

**הדוח נכתב על ידי ד"ר הדס גרונר, אחראית על ההערכה
ברשות המחקר וההערכה, בסיוע צוות הרשות**

שותפים בבניית הסקר ובעיבוד הנתונים:

צוות רשות המחקר וההערכה

ד"ר יעקב דויטש

ד"ר יעל לנדאו

ד"ר רותם מאור

פרופ' ירון להבי

שותפים בבניית הסקר:

ד"ר מיכל יובל

פרופ' אריאלה פופר

גב' רחל אברמסון

תקציר מנהלים

משתני הרקע של המשיבים לסקר: 130 מרצים, מרביתם מהמסלול לחינוך יסודי, המסלול לחינוך על-יסודי, המסלול לחינוך מיוחד, המסלול לחינוך מבוגרים ומתואר שני. 438 סטודנטים מילאו את השאלון בעברית, מרביתם מהמסלול לחינוך יסודי, המסלול לחינוך על-יסודי, המסלול לחינוך מיוחד, המסלול לחינוך מבוגרים והמסלול לגיל הרך. 92 סטודנטים מילאו את השאלון בערבית, תשובותיהם עדיין בעיבוד ולכן יוצגו בהמשך.

תיאור השיעורים, הספק החומר ודרכי ההערכה: כמחצית מהמרצים וכשליש מהסטודנטים דיווחו על הוראה באופן סינכרוני בהיקף של 90%-100% מהשיעורים. כמחצית מהמרצים ומהסטודנטים סבורים שהספק החומר הלימודי היה זהה ללמידה רגילה. שיעור גבוה ודומה (כ-90%) של מרצים וסטודנטים ציינו את מטלות הביניים ועבודת הסיכום ככלי הערכה בהם נעשה שימוש בקורסים.

גורמים שנמצאו מועילים להוראה ולמידה מרחוק: המרצים והסטודנטים הדגישו את חשיבות הקשר האישי בין המרצים לבין הסטודנטים. הייתה גם הסכמה לגבי התועלת שבהרצאות המוקלטות שהועלו למודל של הקורס והשימוש במגוון כלים דיגיטליים (קבוצת וואטסאפ, ZOOM, מיילים, בלוג במודל, שימוש ב YouTube, צפייה בסרטים ובסרטונים). הסטודנטים (21 במספרם) תארו שילוב מגוון עזרי למידה, שיעורים מוקלטים (46 סטודנטים), והערכה באמצעות מטלות קטנות לאורך הקורס במקום מבחן (14 סטודנטים).

תמיכה בסטודנטים לצורך למידה מרחוק: מחצית מהסטודנטים ענו שהם לא קיבלו שום תמיכה. מבין אלה שזכו לתמיכה, צוינו בעיקר הקשר השוטף עם המרצים וההתחשבות שלהם בהגשת המטלות. הסטודנטים המליצו להוסיף ללמידה מרחוק קשר שוטף עם המרצים, להתאים את המטלות ללמידה מרחוק ולסנכרן בין המטלות של כל הקורסים, להתאים את השיעורים ללמידה מרחוק (מבחינת זמן, כלים מקוונים ועוד), לתת לסטודנטים תמיכה טכנית ולהקפיד על שיעורים מוקלטים וסיכומים.

קשיים במעבר להוראה ולמידה מרחוק: כמחצית מהמרצים ומהסטודנטים טענו שהלמידה מרחוק פחות טובה מהלמידה הרגילה.

מרבית המרצים תארו קושי הנובע מפגיעה בקשר שלהם עם הסטודנטים, פגיעה באיכות הלמידה ובאיכות ההוראה, קושי שלהם להעריך את הלמידה, תוספת גדולה להיקף עבודת המרצה, התמודדות עם מצלמות סגורות בשיעורים הסינכרוניים וקשיים טכניים.

רוב הסטודנטים התייחסו לקשיים הנובעים מעומס גדול מאוד; היעדר תיאום בין מרצים לגבי המטלות; מרצים שלא התאימו את הוראתם לשינוי; קושי לשלב את הלימודים עם אתגרי הבית; קושי בריכוז לאורך זמן, מיעוט של דיונים בשיעורים, פחות מדי מפגשי סינכרוניים וקשיים טכניים.

פעולות של מרצים שסייעו לסטודנטים שנתקלו בקשיים אישיים בלמידה מרחוק: המרצים והסטודנטים תארו את חשיבות הקשר ביניהם כגורם מרכזי להתמודדות עם קשיים של הסטודנטים בלמידה מרחוק. הזמינות והגמישות של המרצים במייל או באמצעי תקשורת אחרים סייעה מאד לסטודנטים שנתקלו בקשיים.

בתשובות המרצים הם התייחסו לפחות לערוץ תקשורת אחד שלדעתם היה אפקטיבי עבור סטודנטים שנתקלו בקשיים עם הלמידה מרחוק. בנוסף, המרצים ציינו מאפייני קשר שתרמו לסטודנטים שנתקלו בקשיים, בהם: קשר אישי, זמינות, הכוונה, עידוד, גמישות ויוזמה שלהם כמרצים ליצירת קשר אישי עם הסטודנטים.

בתשובות הסטודנטים בלט שהקשר האישי עימם היה המשמעותי ביותר, ורובו התבצע במייל. בנוסף, הם ציינו את הגמישות והזמינות של מרצים כמסייעים בהתמודדות עם קשיים. הם תארו שונות רבה בין מרצים בעניין הזמינות ומתקבל הרושם שקיים קשר בין קשיים בקורס לבין מידת הזמינות של המרצים: ככל שהמרצים היו יותר זמינים עבור הסטודנטים כך היו פחות קשיים. ניכר שבקורסים שהועברו באופן סינכרוני מלא או חלקי היו פחות קשיים מאשר בקורסים שהועברו באופן א-סינכרוני.

דרכים לשיפור ההוראה והלמידה מרחוק: המרצים ציינו כי עברו תהליך התפתחות מקצועית לאורך הסמסטר. הם ביקשו מענה של המכללה להמשך הפיתוח המקצועי במסגרות בהן הם יוכלו ללמוד טכניקות חדשות, להכיר כלים שיתופיים, לקבל סרטוני הדרכה ואתרי למידה, לראות דוגמאות לקורסים מוצלחים לקבל מענה לקשיים טכניים ולהיעזר בלמידת עמיתים.

חששות מההוראה והלמידה מרחוק: המרצים חוששים בעיקר מאובדן הקשר מורה-תלמיד, קושי לקלוט את האווירה הכיתתית ואת רמת ההבנה של הסטודנטים. עלה גם החשש מתחושת ניתוק וניכור בין המרצה לכתה, פגיעה במהות העבודה החינוכית ובאיכות ההוראה. הסטודנטים הביעו חששות הנובעים מעומס גדול, מריבוי מטלות, מחוסר התחשבות של מרצים. בנוסף, עלו חששות הנובעים משעות רבות מול המסך, מחוסר זמינות של המרצים לשאלות של הסטודנטים ובדומה למרצים, הם העלו חשש מאובדן הקשר האנושי בין הסטודנטים לבין עצמם ובין המרצים לסטודנטים.

הזדמנויות שנפתחו בהוראה והלמידה מרחוק: המרצים והסטודנטים מעוניינים לשלב למידה מרחוק בעיקר בקורסים עיוניים. כמעט כל המרצים ראו בהוראה מרחוק הזדמנות ללמידה ולהתחדשות. מבחינת הזדמנויות שנפתחו בפניהם – היו שהתייחסו להוראה עצמה: הכרות עם כלים טכנו-פדגוגיים, יצירתיות, חשיבה מחודשת ושיפור הקורסים. היו שציינו גם את העלאת איכות הקשר עם הסטודנטים: יותר קשב לסטודנטים ולצרכים שלהם, יצירת קשר עם הסטודנטים בדרכים חדשות. מעטים התייחסו גם להיבט האישי, ובעיקר להפחתת זמן הנסיעות. מעטים ציינו שלא התחברו כלל לצורה זו של הוראה. הסטודנטים ציינו את החיסכון בזמן ואת היכולת לנצל את הזמן לדברים אחרים כהזדמנויות שנפתחו בפניהם. בנוסף עבור חלקם הלמידה מרחוק הייתה יותר נוחה ו/או יעילה ואפשרה תקשורת מסוג אחר עם המרצים. מעטים ציינו שלא נפתחו בפניהם הזדמנויות חדשות.

תובנות נוספות מתקופה זו: בתשובות לשאלות המילוליות, בשתי הקבוצות (מרצים וסטודנטים) יש הסכמה על הצורך בקביעת כללים מכללתיים להוראה ולמידה מרחוק. ההתפלגות כמעט שווה בין המתנגדים לבין התומכים בהוראה ולמידה מרחוק.

המלצה לשימוש בדוח על ידי ראשי היחידות האקדמיות

הדוח הכללי יכול לתת מידע חשוב עבור ראשי היחידות האקדמיות, בנוסף לדוחות שהוכנו במיוחד לכל אחת מהיחידות. שימו לב לכך שהמרצים (וגם, במידה מסוימת, הסטודנטים) שמילאו את השאלון לא התייחסו לשייכותם ליחידה אקדמית זו או אחרת בעת המילוי (רבים מהמרצים משתייכים לכמה יחידות וכך גם הסטודנטים) ולכן יש לראות בתגובותיהם ביטוי לתחושותיהם הכלליות ביחס להוראה ולמידה מרחוק, הרלוונטיות לכל היחידות.

לפיכך, אנו ממליצים לכם לקרוא את התגובות המצויות כאן ולהפנות את תשומת לב המרצים ביחידות שלכם להיבטים הנראים לכם חשובים במיוחד לעבודה במסגרת היחידה. לאחר מכן, אנו ממליצים לערוך דיון בסגל המרצים ולנסות לחשוב יחד על מספר סוגיות, הן ברמת היחידה כולה והן ברמה האישית של כל מרצה ומרצה. בין השאר, אנו מציעים לדון בשאלות הבאות:

- מה אפשר ללמוד מהממצאים בנוגע לשינויים רצויים בעבודה ביחידה?
- מה אפשר ללמוד מהפערים שבין בין ציפיות הסטודנטים והמרצים? מה כדאי לעשות בנוגע לפערים אלו?
- אלו מההצעות שהעלו המרצים והסטודנטים כדאי ואפשר ליישם במסגרת היחידה ואלו לא?

תוכן עניינים

7	א. מבוא
7	ב. משתני הרקע של המשיבים לסקר
9	ג. הממצאים
9	ג.1 תיאור השיעורים, הספק החומר ודרכי ההערכה
11	ג.2 כלים שנמצאו מועילים להוראה ולמידה מרחוק
14	ג.3 תמיכה בסטודנטים לצורך למידה מרחוק
19	ג.4 קשיים במעבר להוראה ולמידה מרחוק
22	ג.5 פעולות של מרצים שסייעו לסטודנטים שנתקלו בקשיים אישיים בלמידה מרחוק
25	ג.6 דרכים לשיפור ההוראה והלמידה מרחוק
27	ג.7 חששות מההוראה והלמידה מרחוק
31	ג.8 ההזדמנויות שנפתחו בפניך במהלך ההוראה והלמידה מרחוק
35	ג.9 תובנות נוספות על ההוראה והלמידה מרחוק

א. מבוא

שאלון ההוראה והלמידה מרחוק נבנה במטרה לאמוד את חווית ההוראה והלמידה מרחוק, שאליה "קפצנו" באופן פתאומי וכמעט ללא הכנה, מנקודת מבטם של המרצים ושל הסטודנטים. ממצאי השאלון ישמשו את ההנהלה ואת ראשי היחידות האקדמיות ללמוד מסמסטר ב' תש"פ ולשפר את ההיערכות לקראת הלמידה מרחוק בסמסטר א' של שנת הלימודים תשפ"א.

הסקר נבנה על ידי צוות רשות המחקר וההערכה במכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין, בשיתוף עם חברות צוות ימי קורונה, ועובד על ידי רשות המחקר וההערכה. השאלונים כללו שאלות סגורות ופתוחות והיו מיועדים למרצים ולסטודנטים ונבנו כך שרוב השאלות היו זהות לשתי הקבוצות באופן שיאפשר השוואה ביניהן.

בעידוד הנהלת המכללה וראשי היחידות האקדמיות, נערכה פנייה לכלל המרצים והסטודנטים להשיב על הסקר המקוון. הסקר הועבר במהלך יוני 2020, עם תום סמסטר ב' תש"פ שבו מרבית הלמידה במכללה נערכה מרחוק עקב הקורונה.

על הסקר ענו 130 מרצים ו-438 סטודנטים שהשיבו לגרסה בעברית (תשובותיהם יוצגו בדוח הנוכחי) ו-92 סטודנטים שהשיבו לגרסה בערבית (נתונייהם עדיין מעובדים ויתווספו לדוח במהלך ספטמבר 2020). נערך ניתוח סטטיסטי לפרק הכמותי של הסקר וניתוח איכותני לשאלות הפתוחות שבסקר.

בנוסף לממצאים הכלליים, נערך ניתוח של תשובות הסטודנטים עבור היחידות האקדמיות השונות. אל ראשי היחידות נשלח דוח מסכם של תשובות הסטודנטים הלומדים באותה יחידה, במטרה לקיים דיון עם צוות המרצים ולגבש דרכים לשיפור ההוראה והלמידה מרחוק. ביחידות בהן השיבו מעט סטודנטים, לא נערך ניתוח של התשובות.

ב. משתני הרקע של המשיבים לסקר

משתני הרקע של המרצים¹

ענו לשאלון בעברית 130 מרצים.

מסלולים: 17.5% מהמסלול לחינוך יסודי, 16% מהמסלול לחינוך על-יסודי, 9.6% מהמסלול לחינוך מיוחד, 7.5% מהמסלול לחינוך יסודי בגישת וולדורף. השאר התפלגו בין המסלולים בשיעורים נמוכים מ-7%.

חוגים: כ-14% מהחוג לחינוך מבוגרים, כ-7% מהחוג בשילוב אומנויות בהוראה, כ-7% מהחוג להיסטוריה, כ-7% מהחוג ללשון עברית, כ-7% מהחוג למדעים, כ-7% מהחוג למתמטיקה-פיסיקה. השאר התפלגו בין החוגים בשיעורים נמוכים מ-7%.

תוכניות: 103 מהמשיבים מלמדים בתוכניות לתואר שני.

זמן נסיעה ממוצע למכללה: כ-36% מהמרצים מגיעים למכללה טווח זמן שבין חצי שעה לשעה. כ-27% מגיעים למכללה בפחות מחצי שעה וכ-24% מגיעים למכללה בין שעה לשעה וחצי.

¹ מרצים רבים מלמדים במספר מסלולים, חוגים ותוכניות

משתני הרקע של הסטודנטים דוברי העברית

בשלב זה מוצגים ממצאי הסקר שמילאו כל הסטודנטים דוברי העברית. ממצאי הסקר שמילאו סטודנטים דוברי ערבית עדיין בעיבוד.

ענו לשאלון בעברית 438 סטודנטים.

מסלולים: 31.5% מהמסלול לחינוך יסודי, 28.5% מהמסלול לחינוך על-יסודי, 25.4% מהמסלול לחינוך מיוחד, 13.1% מהמסלול לגיל הרך, 17.7% מהמסלול לחינוך מבוגרים. השאר התפלגו בין המסלולים בשיעורים נמוכים מ-10%.

חוגים: כ-16.2% מהחוג לחינוך מבוגרים, 8.5% מהחוג למדעים. השאר התפלגו בין החוגים בשיעורים נמוכים מ-7%.

תוכניות: 52 מהמשיבים לומדים בתוכניות לתואר שני.

זמן נסיעה ממוצע למכללה: כ-33.1% מגיעים למכללה בטווח זמן שבין חצי שעה לשעה. כ-40% מגיעים למכללה בפחות מחצי שעה וכ-15.4% מגיעים למכללה בטווח זמן שבין שעה לשעה וחצי.

משתני הרקע של הסטודנטים דוברי הערבית

ענו לשאלון בערבית 92 סטודנטים.

הנתונים יעובדו ויופצו בהמשך

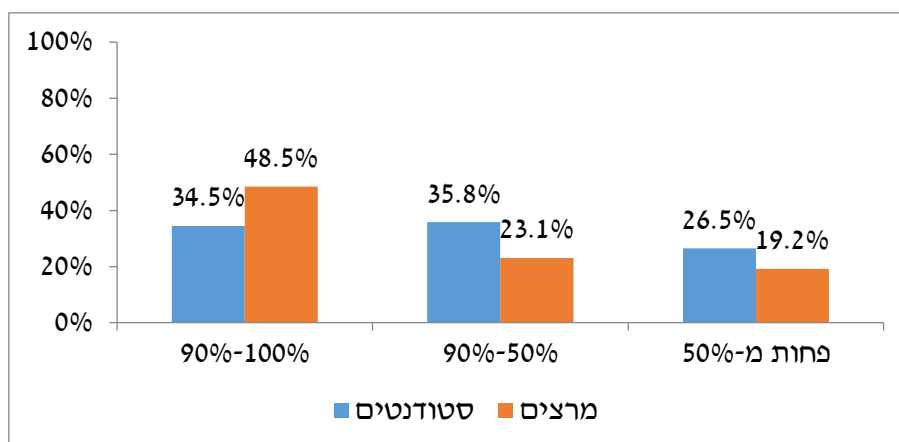
ג. הממצאים

פרק הממצאים מציג את עמדות המרצים והסטודנטים כלפי ההוראה והלמידה מרחוק בממדים הבאים: 1. תיאור השיעורים הספק החומר ודרכי הערכה; 2. כלים שנמצאו מועילים להוראה ולמידה מרחוק; 3. תמיכה בסטודנטים לצורך למידה מרחוק; 4. קשיים בהוראה ולמידה מרחוק; 5. פעולות של מרצים שסייעו לסטודנטים שנתקלו בקשיים אישיים בלמידה מרחוק; 6. דרכים לשיפור ההוראה והלמידה מרחוק; 7. חששות מההוראה והלמידה מרחוק; 8. הזדמנויות שנפתחו בפניכם בהוראה והלמידה מרחוק; 9. תובנות נוספות מתקופה זו.

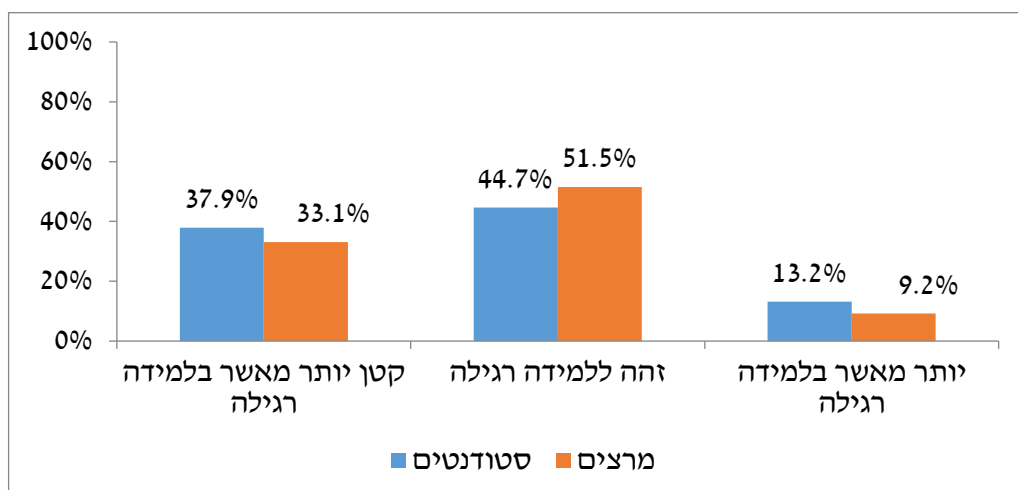
ג.1 תיאור השיעורים, הספק החומר ודרכי הערכה

כמחצית מהמרצים וכ-35% מהסטודנטים דיווחו על הוראה באופן סינכרוני בהיקף של 90% - 100% מהשיעורים. כ-36% מהסטודנטים ציינו כי למדו באופן סינכרוני 90%-50% מהשיעורים. כ-52% מהמרצים וכ-45% מהסטודנטים סבורים שהספק החומר הלימודי היה זהה ללמידה רגילה. שיעור גבוה ודומה של מרצים וסטודנטים (כ-90%) השתמשו בכלי הערכה מטלות ביניים, ובעבודת סיכום.

התפלגות אחוזי השיעורים הסינכרוניים שהתקיימו בזמן הקורונה (סמסטר ב' תש"פ) על פי דיווחי המרצים והסטודנטים:

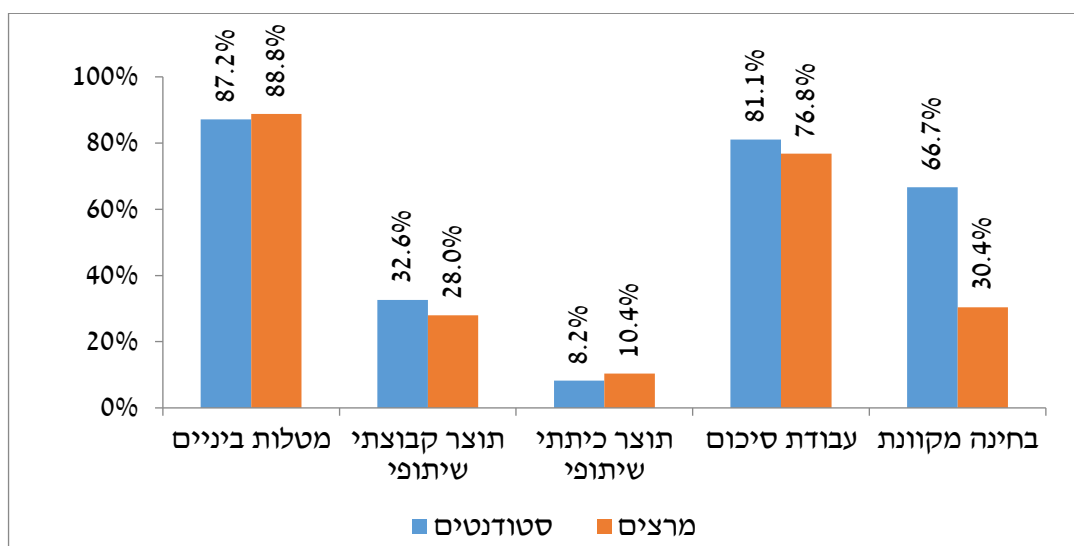

הספק החומר בקורסים בזמן קורונה (סמסטר ב' תש"פ) על פי דיווחי המרצים והסטודנטים:

מהתרשים ניתן ללמוד שכ-52% מהמרצים וכ-45% מהסטודנטים סבורים שהספק החומר הלימודי היה זהה ללמידה רגילה וכשליש היה סבור שההספק היה קטן יותר. רק מיעוט קטן בקרב שתי האוכלוסיות סבר שההספק היה גדול מזה שבהוראה רגילה.

הדרכים בהן העריכו את הלמידה בימי קורונה (סמסטר ב' תש"פ)

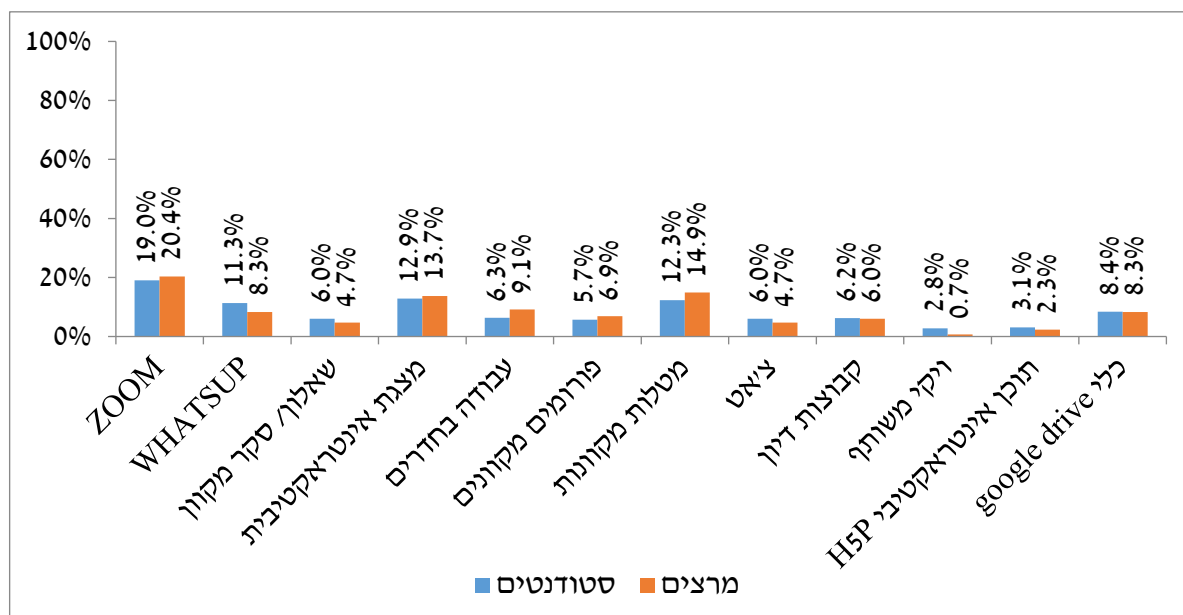

מהתרשים עולה שיעור גבוה ודומה של מרצים וסטודנטים (כ-90%) שדיווחו על הערכה באמצעות מטלות ביניים ובעבודת סיכום (כ-77% מהמרצים וכ-81% מהסטודנטים). יש פער בין המרצים לסטודנטים בהערכה באמצעות מבחנים מקוונים (כ-67% מהסטודנטים וכ-30% מהמרצים). הפער הוא ככל הנראה בפרשנות שונה למושג עבודה לעומת בחינה.

2.ג גורמים שנמצאו מועילים להוראה ולמידה מרחוק

בתשובות לשאלות הפתוחות עלו הדגישו שתי הקבוצות את חשיבות הקשר האישי בין המרצים לסטודנטים. ההרצאות המוקלטות ומגוון הכלים הדיגיטליים..
 מרצים רבים יחסית תארו שימוש במגוון כלים דיגיטליים (15 מרצים), קשר אישי עם סטודנטים באמצעות שיחות טלפון, קבוצת וואטסאפ, ZOOM, מיילים, בלוג במודל, שימוש ב YouTube, צפייה בסרטים ובסרטונים (10 מרצים), בכל שיעור הרצאה מוקלטת מלווה במצגת שהועלו למודל של הקורס (7 מרצים). סטודנטים רבים יחסית תארו שילוב מגוון עזרי למידה (21 סטודנטים), שיעורים מוקלטים (46 סטודנטים), קשר אישי בין הסטודנטים ובין המרצים לסטודנטים (21 סטודנטים) והערכה באמצעות מטלות קטנות לאורך הקורס במקום מבחן (14 סטודנטים).

כלים טכנולוגיים ללמידה והוראה מרחוק שהועילו במידה רבה עד רבה מאד

באופן כללי אפשר להתרשם כי שתי הקבוצות לא ייחסו ערך רב מאוד לאף אחד מהכלים הטכנולוגיים. מהתרשים ניתן ללמוד שהכלים הטכנולוגיים שהועילו למרצים ולסטודנטים היו: ZOOM, מטלות מקוונות ומצגת אינטראקטיבית.
 15 מרצים ציינו שהשתמשו בכלים דיגיטליים נוספים כגון Padlet, Mentimeter, linoit, Geogebra ועוד על אלו שהוזכרו בשאלון. גם הסטודנטים התייחסו לכלים אלו.
 46 סטודנטים טענו בשאלות הפתוחות ששיעורים מוקלטים לצפייה בזמנם החופשי הועילו להם במיוחד, וכן הקלטת שיעור בלוי מצגת וסיכומים כתובים של המרצה.
 אחדים מהסטודנטים ציינו כי הערכה באמצעות מטלות קטנות הפזורות לאורך הקורס הייתה מועילה.

1. להלן מספר דוגמאות הלקוחות מתגובות המרצים:

שימוש במגוון כלים דיגיטליים (15 מרצים) "השתמשתי הרבה במנטימטר לסייעור מוחין ובלוח שיתופי של פאדלט"; "Mentimeter, linoit, הסטודיו שלי"; "תוכנות מתמטיות גאוגברה וכד"; "emaze, triventy, linoit, mindmaps"; "ענק הספרים"; "לוחות דיגיטליים, מחוללי משחקים/סרטונים, מפות חשיבה"; "טפסי שאלונים של google-forms, לסטודנטים זה היה מאוד ידידותי, והעביר את עומס הלימוד העצמאי בכיף. כמו כן, העשרתי אותו בסרטונים, שירים, טקסטים אקטואליים וכד', בשביל לגוון את ההוראה"; "סרטונים, בחנים, מצגות מוקלטות, מטלות, quiz ב H5P"; "פעילות אינטראקטיבית במהלך זום (בסגנון קהוט).

קשר אישי עם סטודנטים באמצעות שיחות טלפון, קבוצת וואטסאפ, ZOOM, מיילים, בלוג במודל (11 מרצים) "קיום תקשורת אישית במיילים או שיחות זום בתום השיעור הכללי"; "האפשרות להיות בקשר טלפוני ולשלוח וואטסאפ הייתה משמעותית מאד!"; "בלוג במודל".

שימוש ב YouTube, צפייה בסרטים ובסרטונים (10 מרצים) "סרטוני יו טיוב - כל שיעור העליתי בקובץ וורד וערכתי סרטוני יו טיוב מקבילים שבצעם יצרו שיעור. מי שהגיע גם לשיעורי הזום כל שבוע אכן למד"; "צפייה עצמאית בסרטים"; "מצלמת הטלפון החכם - לצילום תמונות וסרטונים במשימות שונות בקורס".

בכל שיעור הרצאה מוקלטת מלווה במצגת שהועלו למודל של הקורס (7 מרצים) "לכל שיעור הכנתי מצגת PP עם הרצאה מוקלטת של חומר השבוע כבסיס לדיון בזום. כך יכולתי להיות בטוחה שחומר השיעור "עובר" לסטודנטים"; "לכל שיעור בכל קורס הכנתי מצגת + הרצאה מוקלטת באורך של כחצי שעה. ההרצאה כללה את החומר הלימוד לאותו שבוע והיוותה בסיס לעבודה הכיתתית בזום".

ריבוי עבודות (2 מרצים), משוב מפורט לכל מטלה, שיתוף סטודנטים בעבודות של עמיתיהם (מרצה אחד) "תלמידים ביצעו מטלות לאורך הסמסטר, ואני השבתי במשובים מפורטים, בסגנון הערכה מעצבת. כמו כן שיתפתי את תלמידי הקורס בעבודות של עמיתיהם".

הקלטת הרצאות או שליחת סיכום השיעור לסטודנטים (3 מרצים) "שלחתי הרצאות בכתב, הנחיות שונות הקשורות לנושאי הקורסים"; "הקלטתי הסברים והרצאות, והעליתי למודל".

סיורים מקוונים (מרצה אחד) "סיורים מקוונים בתערוכות. שיתוף סרטונים. משימות חשיבה, כתיבה, יצירה תוך כדי מפגש זום עם השהייה.

הערכת עמיתים (מרצה אחד) "מטלות איתור מדיות של הסטודנטים וצפיית עמיתים במדיות אלו וניתוחן, על ידי הסטודנטים עצמם".

2. להלן דוגמאות מתגובות הסטודנטים לגבי גורמים נוספים אותם מצאו כמועילים:

"שיעורים מוקלטים לצפייה בזמני החופשי"; "מרצה שהקליטה את עצמה ביוטיוב, וכל שבוע העלתה שיעור, השיעור היה מלווה מצגת"; "להעלות את ההקלטות לפלטפורמה שבה אפשר להריץ (את ההקלטות) בקצב מהיר יותר"; "הקלטות מלוות למצגות"; "לעיתים לא הייתה קליטה ונותר חור. עם קושי רב בלהשלים מחברות לקורס"; "סיכומים כתובים של המרצה".

שילוב מגוון עזרי למידה (21 סטודנטים): הסטודנטים תארו שימוש של המרצים בזום, פדלט, מודל, יוטיוב ומצגות "פדלט השתמשו הרבה, המודל וכל הפורומים בו והבחנים"; "Cisco

Webex"; "קישורים לסרטונים"; " הזום עבד מצוין והמרצים שהצליחו לעשות כל מיני דברים נחמדים במודל"; "Google Classroom"; "יוטיוב"; "פואר פוינט";

קשר אישי בין הסטודנטים ובין המרצים לסטודנטים (21 סטודנטים) הסטודנטים תארו קשר אישי ביניהם לבין המרצים באמצעות מייל, וואטסאפ וטלפון, שיעורים פרטניים למתקשים, קשר בין סטודנטים בקורס "שיחות ועזרה דרך המייל עם המרצים"; "שיעורים פרטניים למתקשים"; "שיח משותף עם סטודנטים שותפים לקורס"; "קבוצת וואטסאפ לשאלות היה יעיל ונוח ביותר"; "אפשרות לשיחת טלפונית עם המרצה".

הערכה באמצעות מטלות קטנות לאורך הקורס במקום מבחן (14 סטודנטים) במקום מבחן סוף קורס מטלות קטנות לאורך כל הקורס, לעיתים בסיום שיעור, כדי לבחון הבנה ולתרגל את מה שנלמד. עוד הם מעדיפים במקום מבחן שיהיו עבודות, שיעורי בית ומטלות ביניים "מטלות קטנות לאורך הקורס מאשר מבחן או עבודה אחת מסכמת"; "לתרגל עם משוב מיידי תוך כדי השיעור"; "מבחנים /בחנים אלקטרוניים במודל"; " מטלות ביניים לוודא הפנמה והבנה של החומר ובכך לחלק את הציון לאורך הלמידה ולא רק על פי מבחן סופי".

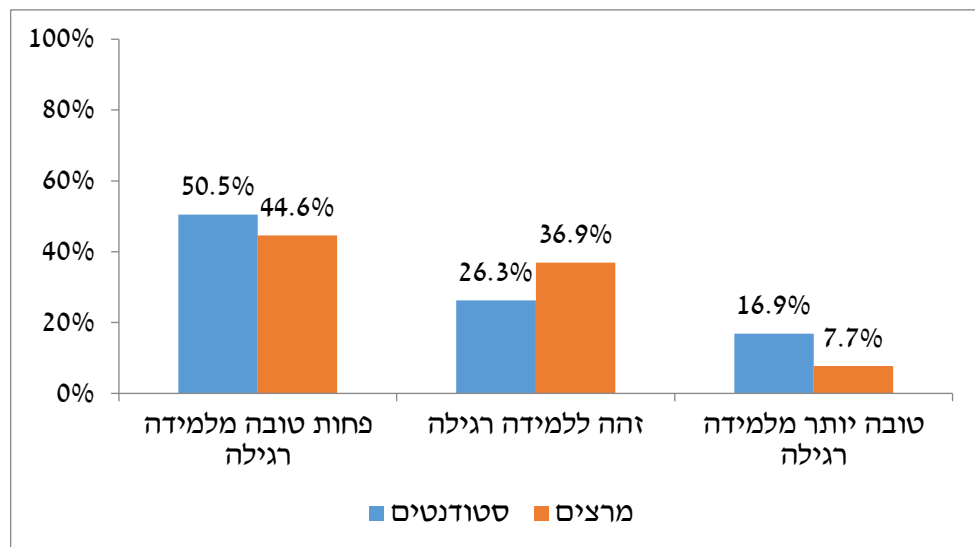
למידה עצמאית בקבוצות (6 סטודנטים) הסטודנטים תארו למידה עצמאית בקבוצות קטנות, בניית מצגת משותפת ואפשרות ללמוד בספרייה מקוונת "מידה עצמאית בקבוצות קטנות"; "יצירת מצגת משותפת"; " ספרייה דיגיטלית ומאגרי מקורות לעבודות תואר שני וסמינר".

3.ג איכות ההוראה והלמידה מרחוק והצורך בתמיכה בסטודנטים

כמחצית מהמרצים ומהסטודנטים טענו שאיכות ההוראה והלמידה מרחוק פחותה מזו של הלמידה הרגילה. עם זאת, מהתפלגות התשובות אפשר להתרשם שבהשוואה למרצים, לסטודנטים יש נטייה קלה לתת משקל רב יותר גם לערך המוסף של הלמידה מרחוק.

מחצית מהסטודנטים ענו שהם לא קיבלו שום תמיכה ומבין אלה שזכו לתמיכה, צוינו בעיקר הקשר השוטף עם המרצים וההתחשבות שלהם בהגשת המטלות. הסטודנטים המליצו להוסיף ללמידה מרחוק קשר שוטף עם המרצים, להתאים את המטלות ללמידה מרחוק ולסנכרן בין המטלות של כל הקורסים, להתאים את השיעורים ללמידה מרחוק (מבחינת זמן, כלים מקוונים ועוד), לתת לסטודנטים תמיכה טכנית ולהקפיד על שיעורים מוקלטים וסיכומים.

איכות הלמידה וההוראה מרחוק

1. סוגי התמיכה עליהם דיווחו הסטודנטים.

רוב הסטודנטים שענו על השאלה, לא התייחסו להיבטים הטכניים של הלמידה מרחוק, אלא יותר להיבטים החברתיים-רגשיים ולהיבטים שקשורים לדרכי למידה מרחוק שהיו טובות ויעילות עבורם. התשובה השכיחה ביותר, שהופיעה אצל מחצית מהמשיבים הייתה שהם לא קיבלו שום תמיכה. היו סטודנטים שגם ציינו שהדבר פגע בהם. למשל "לא קבלנו שום תמיכה וחבל"; "לא קבלתי שום תמיכה והיה לי מאד קשה בחלק מהמשימות" או "לא קיבלנו, המרצים לא יצרו קשר 3 חודשים. רק לקראת סוף הסמסטר נזכרו להפציץ בעבודות ומפגשי זום". "לא קיבלתי שום תמיכה. חוסר הזמינות של המרצים היה פשוט ביזיוני ומעליב".

בקרב הסטודנטים שכן התייחסו לסוגים שונים של תמיכה שהם קיבלו התשובה השכיחה ביותר נגעה לקשר עם המרצים לתמיכה שלהם ולהתחשבות שלהם (20 אחוזים): "אפשר להתקשר למרצים במקרה הצורך"; "התחשבות מהמרצים, הקלטת השיעורים, שליחת מיילים והודעות מפקסות..."; "התמיכה היחידה היא שחלק מהמרצים כן ערכו שיעורים סינכרוניים וזה היה מועיל ומתבקש"; "יותר הבנה של המרצים בעומס החומר וקושי העבודות".

מבין אלה שצינו את הקשר עם המרצים, הרוב התייחסו לזמינות של המרצים, במיוחד באמצעות הדוא"ל, אך גם בטלפון ובווטסאפ, אם כי היו בודדים שטענו שהקשר באמצעות הדוא"ל היה איטי ומסורבל. לדוגמה: "תקשורת מייל וזום אישיים עם המרצים", "פנייה אל המרצים במייל, בווטסאפ ובשיחות טלפון", "שימוש במייל לצורך התייעצות עם המרצה"; "שיחות טלפון, הודעות וואטסאפ, מיילים. הודעות ווטסאפ עם מרצים הייתה הדרך הטובה ביותר"; "חלק מן המרצים היו זמינים בדוא"ל, ואחת מהן אפילו קיימה הדרכות טלפוניות לקראת המטלה המסכמת. לעומת זאת, מרצים אחרים היו מנותקים ובלתי נגישים לחלוטין". מצד שני היו גם כאלה שכתבו: "קשר עם המרצים רק דרך אימייל – איטי ומסורבל".

תמיכה נוספת שצוינה על ידי כמה סטודנטים הייתה עזרה מחברים (15 אחוזים): "לא קיבלתי תמיכה מאף גורם במכללה, נעזרתי בחברים לאחר השיעורים המקוונים"; "קשר עם המנחים וחברי ללימודים (וואטסאפ)"; חברי ללימודים היו לתמיכה מאד חשובה. האפשרות להגיש מטלות בזוגות עזרה לי מאד לעמוד במועד ההגשה, בגלל המחויבות המשותפת".

סטודנטים בודדים (3 אחוזים) ציינו שנתקלו בקשיים טכניים וכי נעזרו בדרך כלל בבני משפחה או חברים בנושא: "עזרה טכנולוגית מהבנות שלי". "הילד הקטן שלי בן 10 לימד אותי להפעיל את הזום". בצד הטכני הייתה התייחסות אחת גם למערכת המודל: "מערכת moodle - המערכת מרכזת את נושאי הדעת ולימוד ועזרה ועוזרת מאוד".

דבר נוסף שכמה סטודנטים (3 אחוזים) ציינו כדבר שתמך בהם היה לו"ז ברור של המטלות שניתן מראש: "הכנת לו"ז ברור של מטלות וקורסים באותו שבוע"; "לו"ז ברור - כמה מרצים בודדים פרסמו בתחילת הקורונה את סדר השיעורים, מפגשים סינכרוניים וא-סינכרוניים, תאריכי הגשת מטלות ועמדו בזה לאורך כל הסמסטר. זאת לצד מרצים שעד השבוע אחרון התחילו שיעורים באיחור".

2. המלצות הסטודנטים- מה כדאי להוסיף לתמיכה בסטודנטים לצורך למידה מרחוק

קשר שוטף עם המרצים (59 סטודנטים). עלתה בקשה לייצר חוויה של למידה מכבדת והתעניינות אנושית במצבם של הסטודנטים. הוצע גם שייקבעו אנשי קשר לתמיכה רגשית בסטודנטים והבנה לקשיים שלהם.

עלו הצעות להוסיף קבוצת וואטסאפ לכל קורס, שעת קבלה עם המרצה בזום או בטלפון, תזכורת במייל על הגשת מטלות, פעם בכמה שבועות שיחת זום עם המרצה על שאלות כלליות, לשלוח תזכורות לקראת שיעור מקוון, מענה מהיר למיילים של סטודנטים, ארגון כל ההודעות לסטודנטים באתר הקורס ולא במיילים, לאפשר לסטודנטים שרוצים לשאול שאלה להישאר בזום אחרי זמן השיעור, קשר של ראשי החוגים עם הסטודנטים.

להלן מספר דוגמאות: "[לקיים] מפגשים שבהם נוכל לשתף בקשיים שלנו"; "[יותר] התחשבות במצב ויחס גם למצב האישי של הסטודנט ולא רק הלימודי"; "[לתת] ליווי מצד המכללה ו/או אנשי קשר לתמיכה רגשית שניתן יהיה לפנות אליהם"; "לא הרגשתי שבאמת מבינים את הקושי שלנו לשבת שעות מול המחשב"; "כדאי להוסיף קבוצת וואטסאפ לקורסים"; "כתיבת שעות וימים להתייעצות אישית עם המרצה בזום או בדרך אחרת"; "מעקב אחרי המטלות ותזכורת במייל על הגשות"; "לקיים פעם בכמה שבועות שיחות זום שהן לא על החומר אלא על שאלות כלליות"; "תזכורות לקראת שיעור מקוון"15; "כדאי שמרצים יתחשבו יותר ויענו למילים ששולחים להם"; "ארגון ההודעות והמטלות שנשלחות לסטודנטים בתוך אתר הקורס בלבד! מבלי שישלחו מיילים

לתיבות המייל הפרטיות"; "מרצים יציעו לסטודנטים שרוצים לשאול שאלה להישאר בשיחת הזום אחרי השיעור"; "שיהיה יחס יותר אישי ויותר אמפאטי מצד הקודקודים, אפשר אולי להרים טלפון לסטודנט".

מטלות (46 סטודנטים). הסטודנטים הציעו לתת מטלה אחת מתמשכת שאפשר לעבוד עליה בקצב אישי, להפחית את מספר המטלות, לעבוד בקבוצה או בזוגות, לתת הוראות כתובות ברורות לכל מטלה, לאפשר להתייעץ עם המרצה כאשר לא מבינים מה צריך לעשות, לתת במהירות משוב וציון על כל המטלות, לתת מטלות שבדקות אם החומר הופנם.

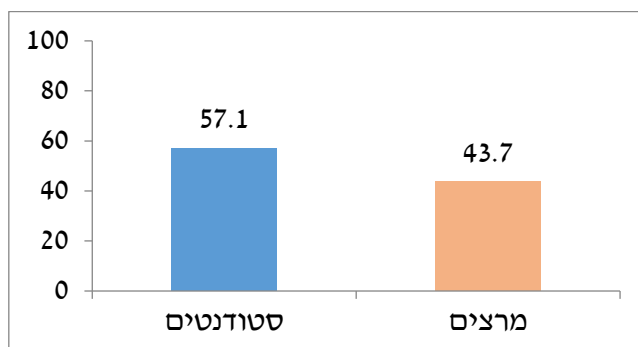
פרזנטציות [סטודנטים מציגים בפני הכתה] בשיעור מקוון זה חסר ערך "לתת מטלת סופית אחת או מבחן סופי"; "להתחשב יותר, להקל במטלות, להעלות מטלות בלי תאריכי הגשה"; "פירוק המטלה הסופית לכמה קטנות במשך הקורס"; "פחות עומס בעבודות באמצע סמסטר"; "עבודה בקבוצות או בזוגות"; "עבודות סיכום במקום הבחינה"; "הוראות כתובות ברורות למטלות"; לתת מטלה מתמשכת שאפשר לעבוד עליה בקצב אישי לאורך זמן ורק לעדכן בהתקדמות בצורה מסודרת"; "התייעצות בנוגע למטלות לפני הגשתן. כי לפעמים לא מבינים מה צריך לעשות"; לתת משוב וציונים על כל המטלות"; "לתת מטלות שבוחנות האם החומר הופנם"; "להתאים את השיעורים ללמידה מרחוק. זה לא הגיוני שימשיכו לבקש פרזנטציות מהתלמידים"; "משוב מהיר על מטלה משוב מהיר על פורום".

שיעורים מרחוק (33 סטודנטים). צוינה הנוחות של אי חובת נוכחות, ובקשה להתחשב בסטודנטים שיש להם בעיות טכניות. הסטודנטים מציעים שיעורים קצרים יותר, גיוון בכלים מקוונים ובמדיות שונות, שיח בין המרצה לסטודנטים ולא רק הרצאה פרונטאלית בזום, לתכנן את הקורס כך שיהיה שבוע בזום ושבוע קריאת מאמר, לחייב את כל המרצים לעשות שיעורים סינכרוניים, שהמרצים יהיו מסודרים ויגדירו דרישות ולוחות זמנים, לעודד למידה בקבוצות "שיעורים קצרים יותר ואטרקטיביים יותר"; "להכשיר את המרצים יותר לעומק בשימוש בכלים מקוונים"; הבאת החומר/ המטלה במדיות שונות (קריאה, שמיעה, מצגת, תמונה/ תרשים..); "יותר למידה עצמית"; "יותר שיח בין המרצה לכיתה"; "להיות כל הזמן קשובים למתרחש בכיתה על אף שזה קשה במיוחד בלמידה מרחוק"; הנוכחות שלי מוערכת כי השקעתי מאמץ רב בלהיות בשיעור"; "בכמה קורסים היה שבוע אחד שיעור בזום ובשבוע השני קריאת מאמר ומענה על שאלות. על ידי כך קראנו את רוב הסילבוס (מה שלא קורה בהרבה קורסים) ירד לנו חלק מהעומס (כי קורסים שמבקשים התייחסות וקריאת מאמרי חובה מבקשים זאת בנוסף לשיעורים הפרונטליים) ויכולת ההתארגנות הייתה טובה יותר"; "[רצוי לערוך] מפגשי זום יותר קצרים"; "[להשתמש ב]יותר מצגות"; "[כדאי] לחייב את כל המרצים לערוך שיעורים סינכרוניים לאורך כל הקורס"; "[כדאי לערוך] דיון שיח והצעת תמיכה או עזרה"; "המרצים צריכים להיות מסודרים ולשים לב מתי ואיפה עולות מטלות, הלמידה מרחוק חייבת להיות מאוד מסודרת כדי לא "ללכת לאיבוד"; "[חשוב ה]שיתוף של הסטודנטים בשאלות ו[שמיעת] דעתם באמצע השיעור"; "פחות מרוץ אחרי חומר וכמויות מוטרפות של מידע שאין עליו שום בדיקה אם הופנם או הובן ויותר חוויה של למידה מכבדת ומשתפת, מתעניינת ואנושית"; "יותר ללמוד בקבוצות".

ארגון המערכת (שיעורים ומבחנים) (6 סטודנטים) ארגון מערכת שעות קבועה מראש של שיעורים ומבחנים, לא לשלב שיעורים שלא תוכננו מראש בשעה 20:00, ללמוד יותר קורסים סינכרוניים, חלוקת כיתות גדולות לקבוצות שבהן יהיה זמן לשאלות "מערכת שעות חדשה ומסודרת של שעות השיעורים באופן קבוע. גם לגבי מבחנים מקוונים אין מערכת מסודרת מתי כל מבחן"; "שהשיעורים

שנלמדו באופן מקוון היו זהים למערכת השעות שנקבעה מראש ולא להכניס שיעורים ב-20:00; "יותר קורסים סינכרוניים לאומת א-סינכרוניים"; "חלוקת הכיתה בזום לשתי קבוצות עבודה נפרדות עם המרצה. קשה מאוד ללמוד ולהתרכז כשכיתה גדולה דורשת יחס מרצה אחד בזום".

מידת ההשתתפות הפעילה בשיעורים הסינכרוניים

תמיכה טכנית (34 סטודנטים). הסטודנטים מציעים זמינות של תמיכה טכנית לכל קורס, מרצה וסטודנט, סדנה בסיסית לשימוש בזום ובכלים ללמידה מרחוק לסטודנטים, שיעורי עזר למתקשים, תוכנות אופיס חינוכיות, שעת ייעוץ אישית ללמידה מרחוק לסטודנטים.

להלן דוגמאות לתגובות הסטודנטים: "זמינות של תמיכה טכנית"; "לכל מרצה צריך טכנאי תמיכה און ליין"; "יכולת שימוש באינטרנט של המכללה"; "סדנה בסיסית לשימוש בזום (ולא להניח שכולם מבינים איך עושים את זה)"; "צריך לתת לחלק מהמרצים את ההודעה שישלחו את הקישור [לזום] יום לפני השיעור. ושבאמת יעלו את הקישור ושלא נחפש אותו חצי שעה במודל או במייל"; "שיעורי עזר למתקשים"; "תוכנות 'אופיס' חינוכיות יעזרו מאוד"; "תמיכה טכנית של מדור המחשבים במכללה איך לשפר את השימוש בזום - הן מבחינת המרצים והן מבחינת הסטודנטים"; "שעות ייעוץ אישיים בזום"; "שעת תמיכה טלפונית פר קורס"; "צריך ללמד את המרצים ללמד מרחוק, כי הרבה מהם לא יודעים"; צריך לקבל הודעות איך להשתמש בכל כלי הלימודים מרחוק יש חוסר ידע בזה נזרקנו ישר ללימודים מרחוק בלי התכוננות מראש".

שיעורים מוקלטים וסיכומים (30 סטודנטים) הסטודנטים הציעו יותר שיעורים מוקלטים, יותר שיעורים שבהם המרצים מלמדים ולא רק מעלים מצגות, סילבוס מאורגן ומודל מסודר, סיכומים כתובים ומצגות, מאגר אינטרנטי של שיעורים מוקלטים "יותר שיעורים מוקלטים"; "שיעורים שהמרצים מלמדים בהם ולא רק מעלים מצגות ומטלות שנלמד לבד"; "סילבוס מסודר מודל מאורגן"; "חומר כתוב הקלטות שיעורים"; "שליחת חומר עיוני ומצגות"; "מאגר אינטרנטי של הקלטות השיעורים".

מסגרת הלימודים (11 סטודנטים). היו שהציעו לשמור על זמני השיעור על פי המערכת שנבנתה להוראה הרגילה, לאפשר סגירת מיקרופונים, שהמרצים יתנו רשות דיבור על פי הצבעה, שבסילבוסים יצוינו מועדי השיעורים והגשת המטלות. צוינה החשיבות של עדכונים מראש מה שהולך לקרות בהמשך והפיקוח על כמות המשימות שהמרצים נותנים.

כמו כן, הועלו הצעות לאפשר למידה עצמית לסטודנטים שהילדים שלהם בבית [במקום נוכחות] ולהוסיף קורסים על מנת לקצר את משך הלימודים לקראת קבלת התואר. הוצע גם לשתף את

הסטודנטים באמצעות האגודה בקבלת החלטות על הלמידה, המטלות והמבחנים. ליווי סטודנטים בניהול זמן ובארגון משימות, ארגון המשימות להלן דוגמאות מתוך התגובות של הסטודנטים: "לא לשנות מועדי שיעורים"; "שהמורים יעשו את הזום מהמכללה עם שליטה ופיקוח של המכללה כל המיקרופונים סגורים מדברים בהצבעה מדברים עם תמונה"; "אפשרות למידה עצמית בשעות שהתלמיד יכול ללמוד בהתאם לנסיבות המצב שכל המשפחה נמצאת בבית"; "להוסיף יותר קורסים כדי לסיים לימודים מהר יותר למי שרוצה"; "סילבוס. שנדע מראש איזה שיעורים יהיו סינכרוניים ואיזה לא, איזה מטלות יהיה עלינו להגיש ומתי וכו'"; "עדכון הסטודנטים על מה הולך להיות"; "לשתף יותר את הסטודנטים באמצעות האגודה בהחלטות על הלמידה, על המטלות ועל המבחנים"; "כאשר הורידו את הנוכחות זה היה נוח יותר ואפשר גמישות. נכנסתי לקורסים כי הם עניינו אותי ולא כי אני חייבת לסמן וי בנוכחות"; "להתחשב בבעיות טכניות, בסטודנטים שלא יכולים להגיע לעבודה מעשית עקב הקורונה ולקחת בחשבון שגם הסטודנטים עומדים מול אתגרים גדולים, לא רק המרצים"; "ליווי בניהול הזמן וארגון המשימות, חלוקה מאורגנת יותר של המשימות ופיקוח על המרצים ועל כמות המשימות אותן הם נותנים.

ספריה (7 סטודנטים). הוצע להנגיש את כל חומרי הקריאה, לערוך שיתוף בדרייב בכל חומר רלבנטי, להגדיל את הנגישות למאגרי מידע דיגיטליים, גישה לספריה או השאלת ספרים על ידי שליח. להלן מספר דוגמאות: "להנגיש את כל חומרי הקריאה כאשר הספרייה סגורה"; "שיתוף ב DRIVE לכל חומר רלוונטי"; "נגישות למאגרים דיגיטליים שיעזרו להם בלימודים"; "גישה לספרייה / מערך השאלת ספרים שליח."

לא קיבלתי כלים חדשים להוראה מרחוק (סטודנט אחד) "לא קיבלתי שום תמיכה בלמידה מרחוק. רבים מהתכנים היו לא רלוונטיים ללמידה מרחוק. הייתה תחושה שבמקום לפתח הוראה מגוונת, המכללה נתלתה בזום ולא לקחה את התקופה הזאת כמנוף לניסיונות של שיטות למידה אחרות. בעיני זה היה ניסיון להמשיך כאילו לא קרה כלום ולהמשיך בחוסר מוכנות להבין את הסיטואציה של סטודנטים לחוצים מבחינה כלכלית, שלא יודעים ללמוד מרחוק ופתאום כל התוכן הופך לוורטואלי ובכלל סטודנטים שהיו יכולים ללמוד מהמכללה כלים חדשים ללמידה מרחוק, ולא רק זום".

תמיכה בסטודנטים הזקוקים לסיוע (3 סטודנטים) לתת הנחיות למרצים על אופי ההתנסות המעשית בימי קורונה, המשך תמיכה של מרכז אתגר בסטודנטים, כלי עזר להקראת מאמרים לסטודנטים הזקוקים לכך.

דוגמאות: "לתת הנחיות ברורות יותר למרצים על התנסות מעשית ולהתחשב בסיטואציה"; "משהו עבור קהילת בעלי המוגבלויות שלומדים במכללה. לא שמעתי בכלל ממרכז אתגר במשך כל הסמסטר"; "כלי עזר להקראת מאמרים ארוכים. משהו שיסייע לסטודנטים עם צורך בהקראת שאלון.

הפחתת שכר לימוד (3 סטודנטים) "תשלום מופחת של שכר הלימוד בעקבות הפגיעה של הנגיף".

ג.4 קשיים במעבר להוראה ולמידה מרחוק

מרבית המרצים תיארו קושי הנובע מפגיעה בקשר שלהם עם הסטודנטים, פגיעה באיכות הלמידה ובאיכות ההוראה, קושי שלהם להעריך את הלמידה, תוספת גדולה להיקף עבודת המרצה, התמודדות עם מצלמות סגורות בשיעורים הסינכרוניים וקשיים טכניים. רוב הסטודנטים התייחסו לקשיים הנובעים מעומס גדול מאוד; היעדר תיאום בין מרצים לגבי המטלות; מרצים שלא התאימו את הוראתם לשינוי; קושי לשלב את הלימודים עם אתגרי הבית; מיעוט של דיונים בשיעורים, פחות מדי מפגשי סינכרוניים וקשיים טכניים.

1. מרצים – הקשיים במעבר להוראה ולמידה מרחוק

השיבו על השאלה 107 מרצים. רוב התגובות התייחסו למעבר להוראה מרחוק:

א. פגיעה בקשר עם הסטודנטים/ ניכור. 33 מרצים התייחסו לקושי הנובע מתקשורת רדודה או היעדר קשר אישי: "היה חסר לי הקשר האישי עם הסטודנטים"; "[היה] הקושי לתקשר עם הסטודנטים"; "חסר לי כל כך השיח עם הסטודנטים, הקשר האישי, השיחות שבתוך השיעור ומחוץ לשיעור"; "תקשורת לא טובה של הסטודנטים"; "להיות רחוקים מהסטודנטים ולא לראות אותם כמו שצריך ולא לחוש ולהרגיש אותם"; "... [פחות] פתיחות של הסטודנטים לשתף בגלל הניכור דרך המצלמה".

ב. פגיעה באיכות הלמידה. 31 מרצים תיארו היעדר אינטראקטיביות, העדר השתתפות אמיתית בשיעורים וזמינות ללמידה וקושי בריכוז עקב הסחת הבית: "חוסר השתתפות"; "פחות מדי אינטראקציה"; "חוסר יכולת להתגייס ללמידה בסביבה ביתית"; "קושי רב לקיים מפגש ושיח משמעותי"; "חסרה האינטראקציה עם הסטודנטים"; "ריחוק מנטלי ושקיעה בטרדות האישיות"; "כל סטודנט היה במצב אחר: חלק צעירים בלי מחויבויות חוץ מהלימודים וחלק היו אמהות בבית עם 3 ילדים קטנים שחייבים טיפול... קשה לתת מענה לכולם"; "קושי של הסטודנטים להתמקד בזום לאור הפרעות שהיו להם בבית (ילדים וכולי)"; "חוסר יכולת להתגייס ללמידה בסביבה ביתית".

ג. פגיעה באיכות ההוראה. 24 מרצים תיארו הוראה פרונטאלית מדי; קושי לנהל שיעור בשל קצב איטי, קושי בניהול שיח או דיון, קושי בהפעלה, קושי להדגים; אחדים ציינו במפורש את היעדר תחליף למפגש פנים אל פנים: "אי אפשר לקיים דינמיקה בזום. לא ניתן לקיים מפגשי זום אפקטיביים לקורסים גדולים. לא מתאפשר דיאלוג ודיון משמעותי"; "קצב אחר ואיטי יותר של שיעור"; "קושי להעביר את החומר ללא הקשר הלא מילולי"; "היה חסר לי הדיונים בכיתה"; "קושי מנטלי - אין קשר אינטראקטיבי עם הסטודנטים, אין דיון, אין זרימה של שיעור"; "נעשתה עבודה עצמית ותגובה על תוצרים, אבל פחות אפשרות להנחיית תהליכים"; "חיוויית הכיתה, כגוף לומד חי, מרקם משולב של התבוננות וחקר, יצירה והתפתחות, נפגמה במידה משמעותית".

ד. קושי להעריך את הלמידה. 20 מרצים התייחסו לקושי להעריך בזמן אמת, הקושי לעקוב אחר למידת הסטודנטים, להעריך תוצרים ולקיים בחינה ראויה: "[היה] קושי לדעת האם הסטודנטים איתי ומבינים את החומר"; "[היה] קושי להרגיש את רמת העניין של הלומדים"; "קשה לי יותר להעריך באיזו מידה הם 'איתי'. בכיתה אני מזהה זאת מהר יותר"; "אתה יכול אולי לראות את הפרצוף, אבל קשה לדעת האם הסטודנטים בכלל נמצאים איתך בשיעור או שהם במקום אחר"; "הקושי ל'הרגיש' את הכיתה"; "אי אפשר למדוד תגובות, רמות אנרגיה ועוד פקטורים אנושיים

ברמה מספקת דרך מצלמה, מיקרופון ומסך".

ה. תוספת להיקף העבודה. 17 מרצים תיארו את הצורך לבנות מחדש את הקורסים, ללמוד כלים חדשים ואת האינטנסיביות של התקשורת עם הסטודנטים "הכל [היה קשה]!! התכנון מחדש, התנאים החדשים, המרחק"; "שעות רבות של הכנה. עבדתי ממוצע של 3 ימים לכל שיעור... ניטור, מעקב ובדיקת הלמידה הא-סינכרונית מדי שבוע"; "המרת פעילות מסוימת למקוונת (דורש הרבה זמן)"; "ללמוד את הכלים השונים. הזמן שהוקדש להכנת השיעורים"; "צריך היה לצמצם את כמות החומר; הקדשתי לכל בנייה של שיעור א-סינכרוני של שעה וחצי כיומיים עבודה (הממוצע היה 17-18 שעות עבודה); בדיקה אינסופית של מטלות, מבדקים ומענה על שאלות רפלקטיביות; הוספת תרגום לסרטונים באמצעות H5P שגזל שעות אינסוף"; "כמות עבודה עצומה: הכנת השיעורים, זימום, הקלטה והורדה למודל, בדיקת מטלות ותגובות. כמות מיילים עצומה: שאלות, התייעצויות, בעיות אישיות על רקע התקופה".

ו. מצלמות סגורות/ קיר שחור. 17 מרצים ציינו קושי זה: "הדיבור אל "הקיר השחור"; "העובדה שלא רואים את הסטודנטים ושאני מדברת לחלונות שחורים הייתה בלתי נסבלת בשבילי"; "תחושת ניכור ותסכול מול סטודנטים עם מצלמות מכובות".

ז. קשיים טכניים (15 מרצים): " בעיות של תשתית שהפריעה וגרמה לכך שהשיעור נקטע"; "בעיות טכניות, כמו נפילה של האינטרנט שחייבה אותי במקרה אחד להפסיק את השיעור"; "חסר היציבות של הטכנולוגיה מאתגר במשך שיעורים".

ח. קושי בעבודה סדנאית/מעשית (9 מרצים): "לימוד ובעיקר לימוד מעשי מצריך התנהלות במרחב ממש"; "עבודה סדנאית קשה מאוד דרך הזום. ברגע שיכולתי לחזור ללמד פנים אל פנים- עשיתי זאת, והסטודנטיות נענו לכך במידה רבה"; "הלמידה במסכים מעייפת ואין בה תזוזה ופן סדנאי"; "לקורס שלי אופי סדנאי בחלקו, ובהוראה המקוונת אינה חלופה טובה לפעילות סדנאית בחדר סדנאית".

ט. עייפות מהזום/ מהמסך (7 מרצים): "אחרי יום ארוך מול המסך - קיבלתי את הסטודנטים עייפים, מוצפים וביכולת קשב מאד מועטה"; "הלמידה במסכים מעייפת ואין בה תזוזה"; "קושי אישי שלי להיות מול מסך מרצד או לא מרצד (מיילים וכו') משך ימים ושעות רבות"; ההוראה בזום מעייפת ולא יעילה".

י. שיעור נוכחות נמוך (7 מרצים) ציינו ש: "נוכחות הסטודנטים דלה"; "הנוכחות בשיעורי ה ZOOM הייתה חלקית, וחלק מהמשתתפים היו פסיביים".

2. סטודנטים - קשיים במעבר להוראה ולמידה מרחוק (329 סטודנטים)

ריכוז/פניות עקב תנאים סביבתיים (126 סטודנטים): "ישיבה ממושכת מול המחשב"; "קשה להתפנות לנוכחות בשיעורים יחד עם אילוצי הבית והילדים"; "[הקושי היה] הילדים שהיו בבית וההתעסקות איתם"; "יש לי תינוק בן 10 חודשים וקשה ולא תמיד התאפשר לי להיות במפגשים"; "[קשה היה] למצוא סביבה שקטה, פנויה עם תנאים ללמידה".

עומס (96 סטודנטים): "הייתה הרגשה של עומס רב בהגשת מטלות מרובות ולא מספיק קשר בין המרצים כדי לראות שלא יוצרים עומסים שכאלו כאשר תוך יומיים כל המרצים נותנים מטלות להגשה ובכל שבוע-שבועיים פתאום יש מרתון של הגשת מטלות רבות. כשחזרנו לשגרה העומס הזה הורגש ממש יחד עם העבודה וכל השאר"; "הרבה מטלות ללא למידה"; "כל מרצה חושב שרק הוא נותן חומר לימוד. ואז כל אחד נותן מאמר ארוך של כ 20 עמודים ועוד מצגת".

קושי ללמוד בסביבה טכנולוגית (83 סטודנטים): "בעיות של המרצה, של השותפים האחרים ושלי עם הטכנולוגיה שגזלו זמן רב"; "שיעורים בזום והטכנולוגיה".

מרצים שלא התאימו את הוראתם/תקשורת עם מרצים (82 סטודנטים): "מרצה אחד לא שלח מטלות במשך חודשיים ובחודש האחרון של הסמסטר הוא שלח 3 מטלות שצריך להגיש עד סוף החודש וזה גרם ללחץ רב"; "לא כל המורים מקליטים את השיעורים"; "קושי בלפנות למרצים, לשאול שאלות"; "חוסר התחשבות של מרצים. בין אם זה לא להחזיר עבודות וכבר לתת מטלות חדשות, מרצה ששילב מפגשים סינכרוניים ומטלות עמוסות מאוד, מרצים שלא הסבירו ולא שלחו הנחיות מסודרות של חומר לימוד- רק הפגיוזו אותנו במטלות. היה סמסטר מזעזע; חוסר תקשורת עם המרצים. תחושה שאין למי באמת לפנות".

היעדר אינטראקציה בשיעורים (45 סטודנטים): "היה חוסר בדיונים קבוצתיים, בגלל מגבלות הזום. הקושי העיקרי היה לא לראות מקרוב את הקבוצה ולשוחח"; "חוסר יכולת לקיים דיון"; "העמקה ודיון התקיימו בקושי"

למידה עצמאית (16 סטודנטים): "[היה לי קשה עם] משמעת עצמית"; "[הרגשתי] חוסר של מסגרת ומשמעת עצמית"; "את רוב החומר צריך ללמוד לבד וכשקיים חוסר זמן זה הופך להרבה יותר מסורבל וקשה".

פחות מדי למידה סינכרונית (13 סטודנטים): "ריבוי מטלות במקום שיעורים סינכרוניים בזום"; "מעל מחצית הקורסים היו לא סינכרוניים. המרצים העלו חומרים למודל ומטלות רבות ומורכבות מאחר וניסו לכסות כמות משמעותית מחומר הלימוד וזה קשה מאד כאשר אין למידה סינכרונית. יש לחייב את המרצים להעביר שיעורים סינכרוניים ביום הלימודים שנקבע ובהתאם לשעת הלימוד!"

למידה לא אפקטיביות (7 סטודנטים): "חוסר ביצירת אווירת למידה רצופה"; "[היה קושי] כאשר היה גם למידה מרחוק וגם למידה פרונטלית באותו יום".

מונטוניות (6 סטודנטים): "שעמום וחוסר ריכוז של להסתכל על מסך".

5.ג פעולות של מרצים שסייעו לסטודנטים שנתקלו בקשיים אישיים בלמידה מרחוק

המרצים והסטודנטים תיארו את חשיבות הקשר ביניהם כגורם מרכזי להתמודדות עם קשיים של הסטודנטים בלמידה מרחוק. הזמינות והגמישות של המרצים במייל או באמצעי תקשורת אחרים סייעה מאד לסטודנטים שנתקלו בקשיים.

בתשובות המרצים הם התייחסו לפחות לערוץ תקשורת אחד שלדעתם היה אפקטיבי עבור סטודנטים שנתקלו בקשיים עם הלמידה מרחוק. בנוסף, המרצים ציינו מאפייני קשר שתרמו לסטודנטים שנתקלו בקשיים, בהם: קשר אישי, זמינות, הכוונה, עידוד, גמישות ויוזמה שלהם כמרצים ליצירת קשר אישי עם הסטודנטים.

בתשובות הסטודנטים בלט שהקשר האישי עימם היה המשמעותי ביותר, ורובו התבצע במייל. בנוסף, הם ציינו את הגמישות והזמינות של מרצים כמסייעים בהתמודדות עם קשיים. הם תארו שונות רבה בין מרצים בעניין הזמינות ומתקבל הרושם שקיים קשר בין קשיים בקורס לבין מידת הזמינות של המרצים. כלומר, ככל שהמרצים היו יותר זמינים עבור הסטודנטים כך היו פחות קשיים. ניכר שבקורסים שהועברו באופן סינכרוני מלא או חלקי היו פחות קשיים מאשר בקורסים שהועברו באופן א-סינכרוני.

1. מרצים- פעולות שסייעו באופן אפקטיבי לסטודנטים שנתקלו בקשיים בלמידה מרחוק

קשר אישי עם סטודנטים באמצעות המייל, זום, שיחות אישיות בטלפון או בוואטסאפ (32 מרצים): " שיחות טלפון; תיווך באמצעות דוא"ל; שעות קבלה ב"זום"; " תקשורת בכמה ערוצים, כולל טלפון, ווטסאפ, במקביל, לרוב כמענה לשאלות ועצות".

חשיבות הקשר והיחס האישי, תוך תמיכה, הכלה, עידוד ומתן כלים להתמודדות (25): "תמיכה אישית וסיוע מעבר לשעות השיעורים". "עודדתי אותם לא לוותר..." ; " אין תחליף לשיחה אישית מלבד אל לב וכן הצעת מגוון פתרונות אפשריים לבחירה לסטודנטים בכלים שעמדו לרשותם"; "העברתי שתי פגישות זום על השפעת מצב דחק מתמשך על המוח ועל אסטרטגיות לבניית חוסן. המפגשים האלו היו משמעותיים לסטודנטים כי הם קיבלו מידע למה במצב דחק מתמשך יש פגיעה בתהליכי למידה ומה הם יכולים לעשות כדי לשפר את החוסן הנפשי שלהם מול מצב הדחק המתמשך"; " תמיכה רגשית, לשדר שלוה ולא להעמיס במטלות"; " קשר אישי אישי אישי. זה משבר וכך יש להתנהל"; " במקרה הצורך הפניות למשרד הדיקנית".

זמינות לסטודנטים, קשר רציף ושוטף והזמנה של הסטודנטים להיות בקשר (24): " הייתי זמינה למפגשי זום קצרים עם תלמידים מסוימים לצורך מענה על שאלות"; " הזמינות שלי עזרה ללא ספק. הסטודנטים ידעו שהם יכולים לפנות בכל עת. השתדלתי לענות באופן כמעט מיידי"; "זמינות ומוכנות לשיח בכל זמן ובכל פורמט"; "הזמנה חוזרת, מדי שבוע, לפנות אליי באופן אישי, במייל, או ע"י קביעת שיחת טלפון או פגישת זום אישית"; "הקשר הרציף דרך הוואטסאפ וגם דרך המייל". **ברמה של עזרה לכלל הקבוצה: מיילים, פורום, הקלטות השיעורים, גיוון באמצעי הוראה, העלאת שיעורים למודל, תרגול משותף ומתן משוב על תרגילים (14):** הקלטות של שעורי הזום ולעתים הקלטות מיוחדות בנושאים שלא הספקנו בשיעור"; " סטודנטים קיבלו הקלטות של שיעורים, החומרים הדיגיטליים, תמיכה ממני בפורום"; " הקפדתי שכל החומר החשוב יופיע באתר השיעור (כולל מפגשי זום מוקלטים) כדי שהתלמידים יוכלו לגשת אליו בזמנם החופשי".

מתן ארגון והכוונה לסטודנטים (7 מרצים) : " בעיקר הכוונה תוך כדי האינטראקציה איתם"; "מיילים בימים קבועים. בכל יום חמישי "פתחתי" את יחידת ההוראה של השבוע אחרי. שלחתי מייל והסברתי מה הנושא של השבוע, איזה חומרים העליתי, מה נעשה בזום וכו'" בכל יום חמישי שלחתי בכל קורס מייל שמתייחס בלמידה בשבוע שאחרי: מה יהיה נושא השיעור, איזה חומרים זמינים להם, מה נעשה בזום וכדומה. בנוסף, ניסיתי לגוון באמצעי למידה (מאמרים, סרטונים וכו)" ; "ניסיתי לארגן את האינפורמציה בצורה בהירה- זימונים במודל ובמייל כמה ימים לפני שיעור, תזכורת בבוקר השיעור, מטלות מאורגנות וברורות- ביחידת הלימוד, במייל ובשיחה בתוך שיעור הזום"; "טבלה המארגנת את הלמידה במודל - מה הנושא, אופן הלמידה (סנכרוני, א-סינכרוני), מטלות הביצוע, מועד הגשה. כמו כן, מייל בכל תחילת שבוע המארגן את הלמידה: מה למדנו עד כה... מה נלמד השבוע. רשימה TDL to do list מאוד סייעה לסטודנטים".

גמישות במועדי הגשת מטלות (7): "...התכתבתי במייל עם תלמידים שיש להם קושי של עמידה בזמנים בסוג כזה של למידה...השתדלתי להתגמש מולם בדרישות (בעיקר כמותיות)...אפשרתי הגשת מטלות קטנות רבות שמתוכן אבחר רק מספר מוצהר מראש של הציונים היותר טובים".

2. סטודנטים- פעולות של המרצים שלך שסייעו לך כשנתקלת בקשיים אישיים בלמידה מרחוק

התייחסות פרטנית - שיחות אישיות עם המרצים בזום, טלפון או התכתבות במייל (הרוב) או וואטסאפ כמענה לשאלות וכהבהרה כעוזרות (69) כאשר מתוכם תשעה סטודנטים ציינו שהמענה היה מהיר: "מענה מהיר (יחסית) על מיילים שהתבטא אצל חלק מהמרצים, פיננו יותר זמן לשאלות, שאלו לשלומנו. קשר רציף עם המדריכה הפדגוגית שמאוד עזר"; "מאוד סייעו באימיילים"; "שהמרצים נשארו בסוף שיעורי הזום לשאלות פרטניות"; "כמה ממרצים נתנו אפשרות לדבר איתם ליפניאחרי שיעור, וזה הכי עזר: לשאול כל השאלות בפרטי".

העלאת חומרים, התכתבות בפורום הקורס, שיקלטים של השיעורים למודל (23): עזרו לי " הקלטות שיעורי זום והעלאתם למודל"; " כאשר המרצים הכינו מראש דף עם החומר שילמד או כאשר המרצים הקליטו את השיעור, זה עזר לחזור על בחומר שלא הובן או להשלים כשאר לא הצלחתי להגיע"; "הקלטות, שליחת החומר העיוני טרם השיעור".

גמישות והתחשבות של המרצים (18): " התחשבות אישית במצב (ילדים בבית...שמירת הריון...מצב נפשי מעורער...)" ; " לזמן הגשת מטלת הסיום, התחשבו בדרישות למטלות הסיום"; " להתחשב שלא יכולתי להגיש לפעמים את המטלה בזמן".

לא היו שום פעולות מצד המרצים שסייעו לי (14): " לא היה כל סיוע. חוץ מאחת, מרצים בקושי ענו למיילים ולא היו קשובים לקשיים"; " לא סייעו ולא התענינו לא היה מקום להביע קושי ושביקשנו שיותר לנו לערוך דיון או שיחה אמרו שאין זמן...זה היה קשה"; " אני חייבת לציין שהמרצים היו בעומס רב. רובם ככולם לא משתמשים במסר שיש במודל ובאימייל הם כבר מזמן איבדו כיוון ואמרו שהם לא עומדים בעומס אז לא לשלוח מיילים. רובם לא מוסרים את מס הנייד שלהם, כך שהרבה לא נשאר חוץ משיעורי הזום שהם פחות מזמינים לשתף בקשיים מול כולם".

נכונות וזמינות של המרצים (13): " נכונות מאוד גדולה לעזור, להסביר"; " כאשר הייתה זמינות במייל זה הקל"; "בקורסים שבהם מרצים היו זמינים לסיוע, לא היו קשיים. בקורסים שבהם היו קשיים, הם נבעו מהעדר סיוע ופניות מרצים לסיוע".

המרצים יוזמים קשר אישי ומעודדים (8): " עידוד שלא "נעלם" מהשיעור"; " המרצים היו עם נכונות גבוהה לעזור. ענו על מיילים ובאו לקראתי בהכנת העבודות, היו סבלנים והעלו מוטיבציה".

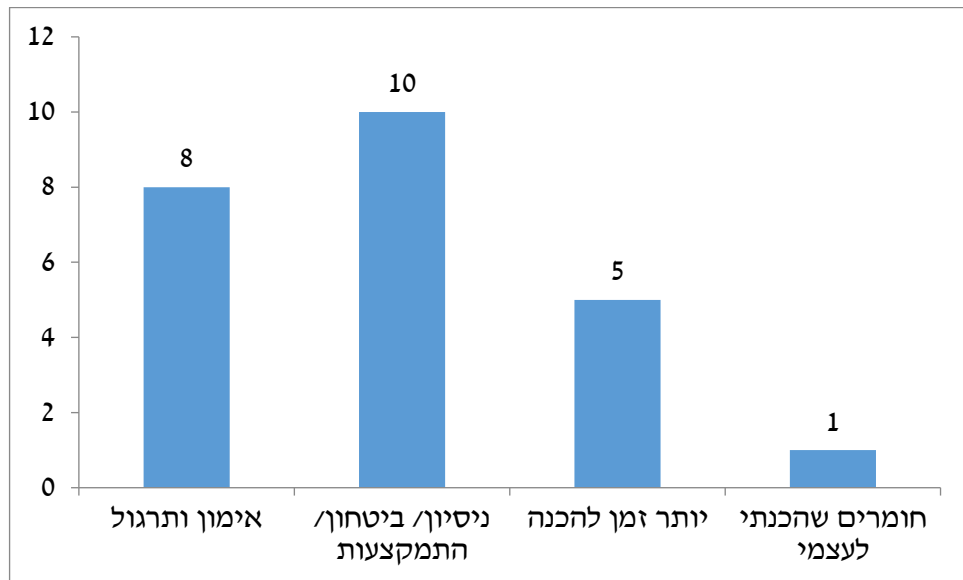
שונות בין המרצים (8): " לצערי כאשר הצפתי קושי לאחת המרצות נתקלתי בחוסר הבנה. הייתה מרצה שהעבירה שיעור שלם בזום עם מצלמה סגורה. זה אחרי שהיא נתנה לנו במשך כמה שבועות ללמוד מצגות לבד ולהגיש עבודה. היא הסכימה לפתוח שיעור זום לשאלות רק אחרי הרבה בקשות ותלונות של סטודנטים. מצד שני היו מרצים שמאד התחשבו במורכבות של המצב, שינו את השיעורים והתוכן, העלו תכנים מוקלטים למודל, התאימו את המטלות למצב, ובאו לקראת הסטודנטים." ; " המרצים שערכו שיעורים סינכרוניים היו קשובים יותר ועשו את ההתאמות הנדרשות" ; " ענו במיילים כחלק מהתקשורת הרגילה ללא קשר לקורונה, לא הרגשתי שהמרצים התאמצו בפן התקשורתי, למעט מרצים בודדים ששיתפו אותנו בקשיים ושאלו את דעתנו למעט הם נראה היה שנוח היה לחלק מהמרצים המצב הנוכחי." ; " מענה במייל, לעבור שוב על החומר בשיעור זום, בחנים לדוגמה- אבל שוב, רק בחלק מהקורסים. היו מרצים שלקחו את הלמידה מרחוק ברצינות רבה והיו כאלה שבקושי ענו" ; " בקורסים שבהם מרצים היו זמינים לסיוע, לא היו קשיים. בקורסים שבהם היו קשיים, הם נבעו מהעדר סיוע ופניות מרצים לסיוע".

6.ג דרכים לשיפור ההוראה והלמידה מרחוק

המרצים תארו תהליך התפתחות מקצועית שלהם לאורך הסמסטר, ביקשו מענה של המכללה במסגרות לפיתוח מקצועי שבהן יוכלו ללמוד טכניקות חדשות, כלים שיתופיים, סרטוני הדרכה ואתר למידה, דוגמאות לקורסים מוצלחים מענים טכניים ולמידת עמיתים.

1. מרצים- דרכים לשיפור ההוראה והלמידה מרחוק

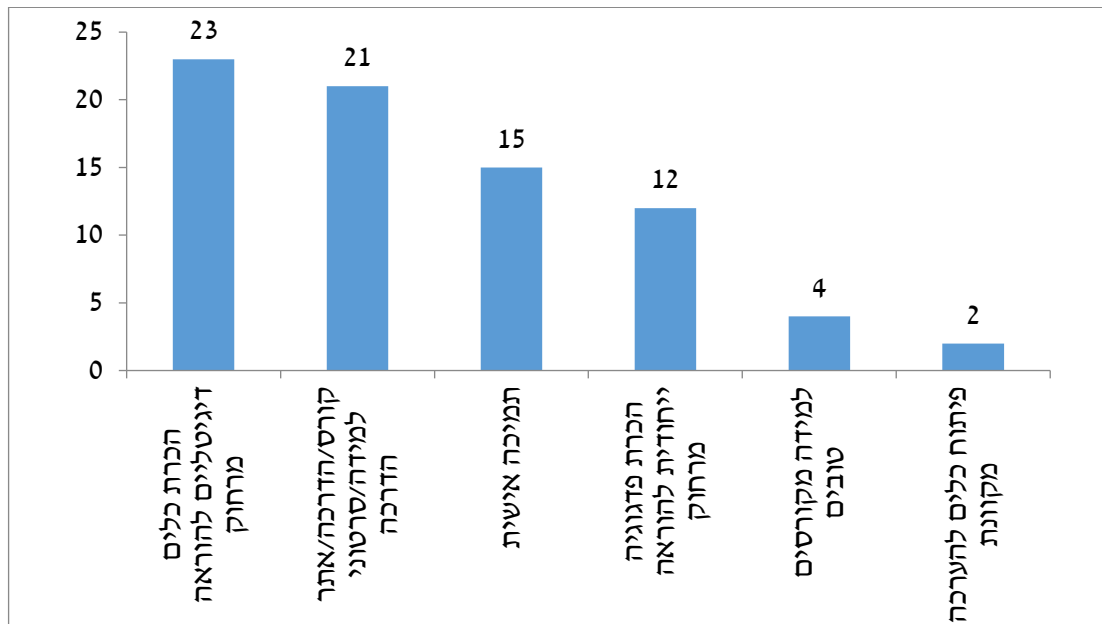
א. התפתחות עצמאית של המרצים (24 מרצים): "יותר זמן למורים ולתלמידים להכין את עבודתם"; "מצגות עם הקלטות ומשימות למצגות שהכנתי במשך הסמסטר יהיו מועילות גם בעתיד"; "הניסיון, ורעיונות של עמיתים!"; "ניסיון מרובה והסקת מסקנות לאורך שנים, בדיוק כפי שארע עם הוראה פרונטאלית מתחילתה ועד היום"; "...להתנסות וללמוד תוך כדי מה נכון לקורס סדנאי ומה לא".

מהתרשים אפשר ללמוד שמרבית המרצים סברו שהם שיפרו את ההוראה מרחוק באמצעות ניסיון, ביטחון והתמקצעות, לצד אימון ותרגול.

ב. מענה של המכללה במסגרות לפיתוח מקצועי (77 מרצים): "הדרכות, חוברת שימושית"; "אשמח ללמוד טכניקות חדשות לאחר ששלטתי היטב בעיקרי התכנה של זום"; "לחזור ולהציע למרצים השתלמויות בנושאים כמו: מצגת שיתופית, זום למתקדמים וכו'. אני חושבת שחששותיי בנושא פחתו בעקבות ההתנסות שלי בהוראה מרחוק בסמסטר זה"; "דוגמאות לקורסים מוצלחים"; "כלים פשוטים וידידותיים יותר למבדקים ממוחשבים"; "קורס מוקלט שירכז את כל הכלים באופן ידידותי ונגיש"; "למידת עמיתים בנושא, אולי כדאי ליצור קבוצת עניין/עבודה/מיקוד וללמוד יחד את הנושא".

מענים הדרושים לדעת המרצים לצורך ההתפתחות המקצועית שלהם בהוראה מרחוק

בתרשים נראה שרוב המרצים מבקשים מענים בתחומים הבאים: הכרת כלים דיגיטליים להוראה מרחוק, קורס/ הדרכה/ אתר למידה/ סרטוני הדרכה ותמיכה אישית.

ג. **מענים טכניים** (11 מרצים): "שיפור של תוכנת זום או מקבילה לה..." ; "איכות אינטרנט גבוהה לתלמידים ולמרצים"; "יותר מקום בגוגל דרייב שלי"; "לשלב בין פגישות סינכרוניות והקלטות שיעורים ומטלות א-סינכרוניות"

ד. **התאמת תנאי ההעסקה להוראה מרחוק** (11 מרצים): "תנאי העסקה הוגנים יותר- המשרה מצומצמת ללא הצדקה"; "תמיכה אישית וסיוע מעבר לשעות השיעורים. הכיתות המקוונות זמינות יותר מאשר שעות הקבלה"; " ההקלטות של היו טיוב לוקח שעות... גם מענה למיילים למי שרצה להיות בקשר [לוקח שעות]".

ה. **אין להפריז בהוראה מרחוק** (9 תגובות): "חשוב לא להגזים בעניין זה. יש להחזיר את מרכז הכובד אל הלמידה הפרונטאלית"

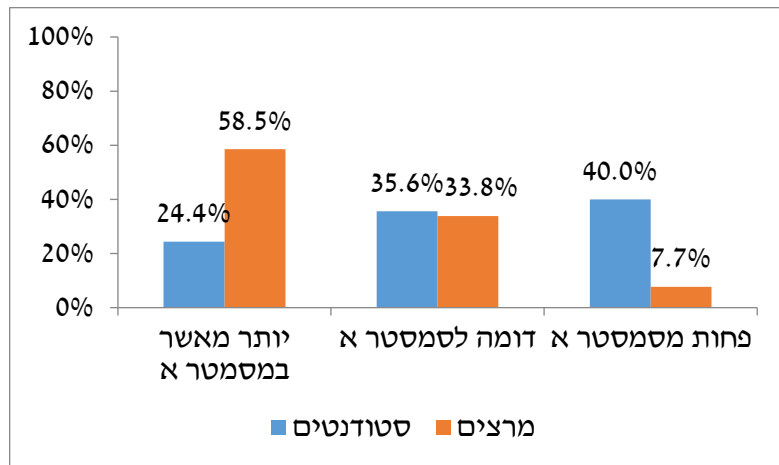
ו. **אין לבטל את ההוראה פנים אל פנים אלא לשלב אותה עם ההוראה מרחוק** (9 מרצים): "יש תחומים שבלתי אפשרי ללמד וללמוד בלא המבט הבלתי אמצעי"; "שנצטרך ללמד מרחוק בלי שנדע לעשות זאת כמו שצריך".

ז. **למידת מרצים עמיתים** (3 מרצים): "[חשובה] התייעצות עם עמיתים"; "[חשוב ללמוד מ]הניסיון והרעיונות של עמיתים!".

7.ג חששות מההוראה והלמידה מרחוק

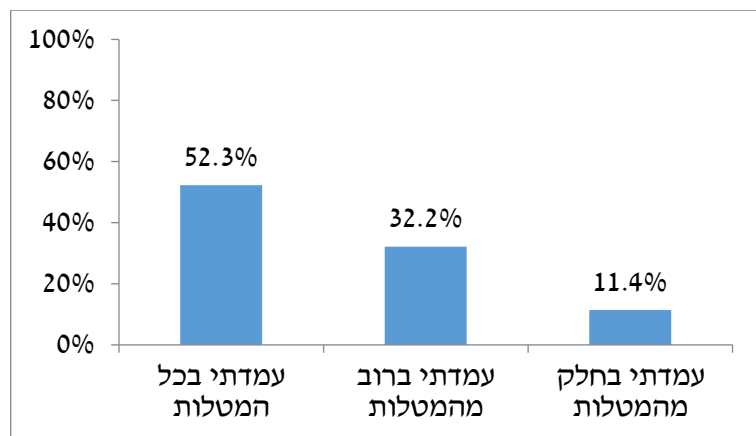
המרצים והסטודנטים הביעו חשש מאובדן הקשר הבין-אישי המהווה בסיס לתהליך הלמידה. המרצים חוששים בעיקר מאובדן הקשר מורה-תלמיד, קושי לקלוט את האווירה הכיתתית ואת רמת ההבנה של הסטודנטים. עוד העלו את החשש מתחושת ניתוק וניכור בין המרצה לכתה, פגיעה במהות העבודה החינוכית ובאיכות ההוראה. הסטודנטים הביעו חששות הנובעים מעומס גדול, מריבוי מטלות, מחוסר התחשבות של מרצים. בנוסף, עלו חששות הנובעים משעות רבות מול המסך, מחוסר זמינות של המרצים לשאלות של הסטודנטים ומאובדן הקשר האנושי בין הסטודנטים ובין המרצים לסטודנטים.

תדירות הקשר בין מרצים לסטודנטים בין השיעורים

עיון בתרשים מלמד על פער בין המרצים לסטודנטים בהתייחס לתדירות בקשר ביניהם. כ-60% מהמרצים מרגישים שתדירות הקשר עם הסטודנטים הייתה גבוהה יותר מסמסטר א' לעומת כ-24% מהסטודנטים בלבד המרגישים כך.

העמידה של הסטודנטים במטלות הקורסים בסמסטר ב'

מתשובות הסטודנטים בתרשים עולה כי קרוב ל-85% מהסטודנטים סבורים שהם עמדו בכל המטלות או ברובן.

1. מרצים - החששות מההוראה מרחוק בעתיד

החשש העיקרי שעלה ברבות מתשובות המרצים קשור לפגיעה בלמידה ובמהותה. החשש העיקרי בהקשר זה (למעלה מ 40 אחוז) הוא אובדן הקשר מורה-תלמיד, חוסר היכולת ל"הרגיש" את הסטודנטים והפגיעה תהליך הלימוד הקבוצתי: "איבוד הקשר הבין אישי עם הסטודנטים"; קושי לקלוט אווירה כיתתית רגשית, חוסר בקשר עין המאפשר התאמה"; חוסר היכולת לקרוא את שפת הגוף, ובעיקר - לראות את המבט"; "אובדן הקשר האישי עם הסטודנטים"; "חסרה הדינמיקה הקבוצתית. החוויה יחד, זמן לדבר פנים לפנים אחרי השיעור".

חלק מהמשיבים (15 אחוזים) ציינו שיש בכך פגיעה במהות החינוך, שהדבר מקשה לראות את המתקשים ושזה יוצר ניתוק וניכור. "חינוך, שמהותו הוא קשר בין בני אדם, אי אפשר ללמד מרחוק. חייבת להיות הדגמה בכל קורס, בכל אינטראקציה. בהוראה מרחוק כל הדברים הללו הולכים לאיבוד בעיניי"; "יש תחושת נתק מהלומדים עד כדי כך שלא ברור מי נעדר ומי עזב את הקורס"; "שאין את הלב, את הנשמה, את הקשר שכל כך חשוב בחינוך"

מרצים נוספים (5 אחוזים) ציינו שיש פגיעה באיכות ההוראה: "שאיכות ההוראה תרד"; "שינמוך ההוראה"; "רידוד של תכנים".

בהקשר של הלמידה עלה גם חשש הקשור לכך שיש קורסים שלא מתאימים להוראה מרחוק ולצד זה החשש שיחייבו ללמד מרחוק (7 אחוזים) כאשר לא בטוח מה התועלת הפדגוגית של ההוראה המקוונת: "נראה שהאופנה במכללה היא לקדם את ההוראה המקוונת, אבל בלי שברור במה היא מועילה מבחינה פדגוגית. התחושה היא שעושים את זה כי זה באופנה ואלי כי זה חוסך בכיתות לימוד ובהוצאות, אבל בלי שנעשה חשיבה אמיתי על התועלת הפדגוגית והדידקטית שיש במהלך כזה ובלי שמרצים במכללה יודעים באמת איך ללמד מרחוק"; "שיחייבו אותנו ללמד מרחוק"; "שינסו להעביר קורסים שלא מתאימים לכך להוראה מקוונת כדי לחסוך בכסף ובמקום בכיתות"; "לא הייתי רוצה שזה יתקבע גם לא בתקופת קורונה". "אני מאוד מתנגדת להוראה מרחוק וחוששת מכך שנצטרך להשתמש בה יותר ויותר ולא רק בגלל הקורונה, אלא בגלל שזה כאילו נוח יותר לסטודנטים ואולי גם נוח יותר למכללה"

כמה מרצים (3 אחוזים) ציינו שהם חוששים מכך שההוראה המקוונת תביא לפגיעה ולנשירה של סטודנטים חלשים: "סטודנטים חלשים יכולים ללכת לאיבוד"; "נשירה של סטודנטים חלשים. אני לא יודעת כמה הם מבינים באמת".

מעבר לפגיעה בלמידה עלו גם חששות נוספים בקרב המרצים, כך לדוגמה כמה מרצים (7 אחוזים) העלו חששות מכך שהם יחויבו ללמד באופן מקוון גם בשגרה מרצים (5 אחוזים) ציינו שנוכחות הסטודנטים הייתה דלילה וסטודנטים נשארים עם מצלמות כבדות והציעו חובת נוכחות ופתיחת מצלמות: "נוכחות דלילה יחסית"; "תקשורת מוגבלת עם הסטודנטים שלא מפעילים מצלמה (ולעיתים לא נוכחים בפועל מאחורי המצלמה הכבויה)"; "אישור ללמידה ללא מצלמה פתוחה!". חשש נוסף שעלה הוא תחושת הבידוד והניכור של המרצים (3 אחוזים): "הבידוד הכרוכה בעבודה כזו (אין חדר מורים, אין פגישות מסדרון אקראיות וכו)"; "בדידות של מרצה". מרצים בודדים (3 אחוזים) ציינו את הקשיים הטכניים וגם את החשש מהתלות באינטרנט: "תקלות טכניות מפתיעות"; "תלות מלחיצה באינטרנט". מספר מרצים (3 אחוזים) ציין גם את עומס העבודה שמחייבת ההוראה מרחוק: "עומס מטלות אינסופי אשר דורש בדיקה"; "עבודה רבה מדי". חשש

נוסף שעלה אצל כמה מרצים (3 אחוזים) הוא שיעשה שימוש בקורסים שלהם ללא אישור: שימוש בקורס שלי לצרכים אחרים ללא אישורי; שחומרים שלי "יסתובבו".

2. סטודנטים - חששות מהלמידה מרחוק בעתיד

מרבית המשיבים התייחסו למגוון גדול של חששות שקשורים הן לקושי הלימודי והן להיבטים החברתיים-רגשיים. בפן הלימודי החשש הגדול ביותר היה העומס הגדול (15 אחוזים), בעיקר ריבוי המטלות שעורר חשש, כאשר כמה סטודנטים ציינו שהם חוששים שבגלל העומס הם לא יצליחו לעמוד בכל המטלות, לעתים גם תוך התייחסות לחוסר התחשבות של המרצים: "שימשיכו לתת המון מטלות"; "כמות המטלות"; "שלא אעמוד במטלות"; "שלא אצליח לעמוד בעומס"; "עומס מטלות, לעתים יש פחות היענות וערנות של המרצים לקשיים"; "הרבה מטלות והמרצים לא מתחשבים בלחץ של הסטודנטים". היבט נוסף שקשור לעומס ועלה בכמה תשובות הוא הקושי לעקוב אחרי המשימות והפחד לא להגיש מטלה בשל כך (3 אחוזים): "לפספס מועדי הגשת מטלות/מבחנים/שיעורים שלעתים מועדם משתנה"; "לא תמיד יודעים לעקוב אחרי המשימות לא תמיד יודעים לעקוב אחרי המשימות שמגיעות כל יום וצריך כל יום לעבור מחדש על כל השיעורים באתר מודל... לא נוח".

חשש נוסף בלמידה שהעלו סטודנטים רבים יחסית (8 אחוזים) הוא הצורך לשבת שעות רבות מול המחשב: "ישיבה מרובה מול המחשב"; "שיהיו שבעה שיעור זום ביום"; "קשה לשבת כל היום מול המסכים וגם ככה אנחנו מבליים מולם לא מעט שעות". באופן ממוקד יותר כמה סטודנטים כתבו שיש קושי להתרכז שבסוף אני כבר אתיאש מלהתרכז כל הזמן". היו גם סטודנטים שכתבו שהלמידה מרחוק לא מתאימה לכל אחד: "אינני מתאימה ללמידה מרחוק ולכן אשקול את המשך לימודי"; "אין לי את היכולת להושיב את עצמי ללמוד באופן עצמאי".

חשש נוסף בפן הלימודי הוא חוסר היכולת לקבל הסבר מהמרצה כאשר יש משהו לא מובן (4 אחוזים): "להתמודד מול מצגות ללא הסברים מצד המרצה"; "זה לא נותן 100% מהזמינות של המרצים חלק מהחומר כמו קורס כמותני נורא קשה למידה מרחוק"; "כשיש שאלה אין אפשרות 'לתפוס' את המרצה מיד ולשאול".

החשש מפני השימוש בטכנולוגיה ומפני קשיים טכנולוגיים הוזכר על ידי סטודנטים בודדים (3 אחוזים): "תקלות טכניות"; "כשלים טכניים בעיקר"; "שהטכנולוגיה לא תעבוד".

קושי נוסף שקשור לפן הלימודי הוא חוסר ההתאמה של ההוראה מרחוק לתחומים מסויימים, במיוחד מקצועות הטיפול (3 אחוזים): "במקצועות הטיפול קשה מאוד ללמוד באופן מקוון, למעט מטלות קריאה וכתובה אישיות. ודאי שתהליכים קבוצתיים דינמיים נפגעים בצורה משמעותית"; "החיסרון במפגש האנושי מורגש מאוד במיוחד בלימודי טיפול ובקבוצות שהן סדנאיות ובניות על תרגול והתנסות אישית"; "בשיעורי מתמטיקה למידה מרחוק מקשה, לכן הייתי מעדיפה שהשיעורים יחזרו למכללה".

היבט נוסף שעלה אצל סטודנטים אחדים בפן הלימודי היה שלא תהיה התאמה בין ההוראה המקוונת לבין אופן ההוראה (2 אחוזים): "שלא נעשתה מספיק התאמה בין הכלי המקוון לבין אופי הלימוד"; "שימשיכו להתייחס ללמידה מרחוק כאילו היא למידה פרונטלית".

בפן חברתי-רגשי הדאגה העיקרית של הסטודנטים הייתה אובדן הקשר האנושי והריחוק הן מהמרצים והן מהסטודנטים האחרים. הנושא עלה אצל סטודנטים רבים יחסית (18 אחוזים): "אני חוששת שהחלק החברתי שמפרה את הלמידה ילך לאיבוד"; "איבוד קשר אנושי ודינמיקה קבוצתית"; "חסר לי הקשר האישי והאכפתי לסטודנט באופן פרטי"; "חוסר בקשר אישי ותקשורת אישית בין סטודנטית למרצה"; "לא לפגוש את החברים"; "חוסר מעורבות אישית. חוסר הכרות עם המרצה מרחיק את האפשרות ואת הרצון לשאול שאלות".

באופן ממוקד היו כמה סטודנטים שחששו שהלמידה מרחוק תקשה על המרצים לשים לב לקשיים האישיים שלהם ולהתחשב בהם (4 אחוזים): "לעיתים יש פחות הענות וערנות של המרצה לקשיים"; שלמרצים יהיה יותר קשה לראות את הקשיים שלי".

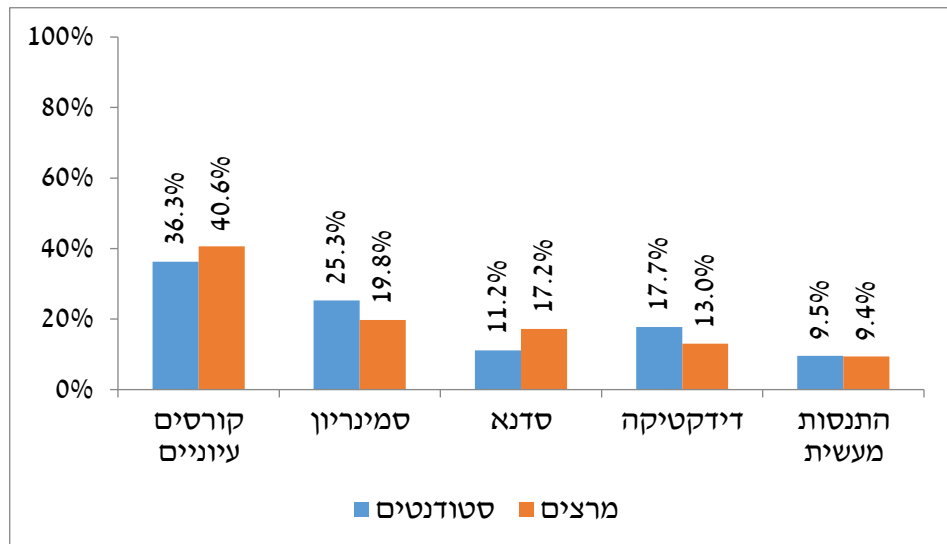
בנוסף מספר משיבים (10 אחוזים), לא הסבירו מה החששות שלהם מהלמידה מרחוק, אך הביעו הסתייגות כללית מהלמידה מרחוק, לעתים תוך התייחסות לכך שלו רצו ללמוד מרחוק היו יכולים לבחור ללמוד באוניברסיטה הפתוחה: "אני לא מתחברת ללמידה מרחוק בכלל"; "לא אהבתי את הלימודים מרחוק ולא הייתי רוצה להמשיך אותם"; "שלא קיבלתי את כל מה שהייתי יכול לקבל בלמידה פרונטאלית אחרת מראש הייתי נרשם ללימודים באוניברסיטה הפתוחה!!!"; "שאם הייתי רוצה ללמוד מרחוק הייתי הולכת לאוניברסיטה הפתוחה".

חלק מהסטודנטים (10 אחוזים), ציין שאין להם חששות והיו בודדים שציינו שהם מעדיפים את הלמידה מרחוק: "אין לי! נהניתי מהלמידה מרחוק".

8.ג ההזדמנויות שנפתחו בפניך במהלך ההוראה והלמידה מרחוק

כמעט כל המרצים ראו בהוראה מרחוק הזדמנות ללמידה ולהתחדשות. מבחינת ההזדמנויות שנפתחו בפניהם – היו שהתייחסו להוראה עצמה: הכרות עם כלים טכנו-פדגוגיים, יצירתיות, חשיבה מחודשת ושיפור הקורסים. העלאת איכות הקשר עם הסטודנטים: יותר קשב לסטודנטים ולצרכים שלהם, יצירת קשר עם הסטודנטים בדרכים חדשות. מעטים התייחסו גם לרמה האישית, בעיקר, פחות נסיעות. מעטים ציינו שלא התחברו כלל לצורה זו של הוראה. הסטודנטים ציינו את החיסכון בזמן ואת היכולת לנצל את הזמן לדברים אחרים כהזדמנויות שנפתחו בפניהם. בנוסף עבור חלקם הלמידה מרחוק הייתה יותר נוחה ו/או יעילה ואפשרה תקשורת מסוג אחר עם המרצים. מעטים ציינו שלא נפתחו בפניהם הזדמנויות חדשות.

תשובות לשאלה: "באילו קורסים תרצה לשלב למידה והוראה מרחוק גם בעתיד":

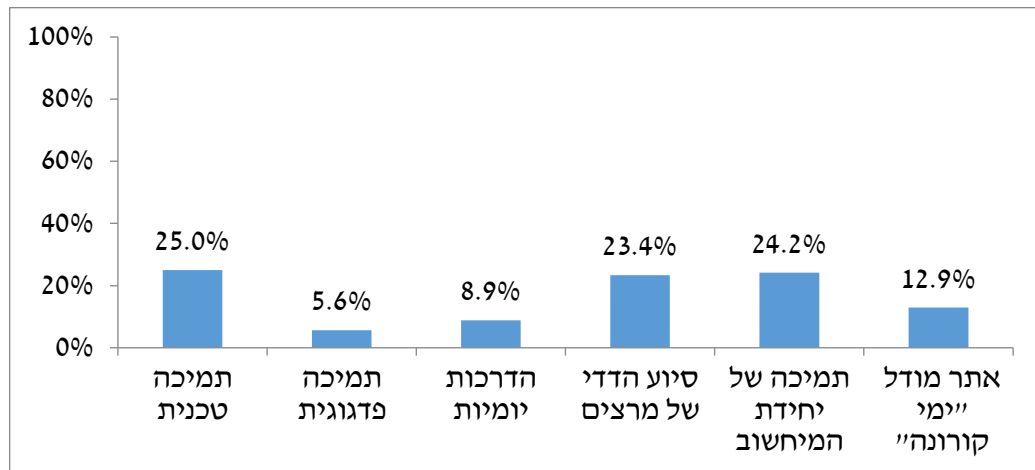

מהתרשים ניתן ללמוד התפלגות התשובות לשאלה זו דומה למדי בשתי הקבוצות וכי כ-40% מהמרצים ומהסטודנטים סבורים שניתן להמשיך למידה מרחוק בקורסים עיוניים.

1. מרצים- ההזדמנויות החדשות שנפתחו בפני במהלך ההוראה מרחוק

הזדמנות להכרות ולהתנסות עם כלים טכנו-פדגוגיים (42 מרצים): " רכישת כלים טכנו-פדגוגיים, ברמה של שליטה טובה"; "ללמוד כלים חדשים ולהתפעל מהזדמנויות למידה נפלאות. גם אם אינני בקיאה בהם לגמרי, זה משמח אותי וכשאצטרך- אשתמש. סביבת למידה שקטה ונעימה בביתי"; "שכללתי את השימוש בכלים דיגיטאליים שונים (כמו H5P), מצאתי סרטונים ביוטיוב רלוונטיים לקורסים, ולמדתי לערוך אותם באמצעות PowerPoint"; " למדתי המון על בניית מצגות ועל כלים טכנולוגיים. למדתי שיש בכך יעילות וניתן להשתמש ואף להרוויח משילוב שיעורים מקוונים. הרחבתי את האפשרויות של השיעורים המקוונים (לימדתי קצת מקוון גם קודם, אבל באופן הרבה פחות מגוון)"; " הכרת תוכנות חדשות והעמקת ההיכרות עם תוכנות מוכרות כמו מודל, חיפוש כלים אינטראקטיביים שיעוררו עניין בסטודנטים".

שיעור המרצים שהשתמשו בכל אחת מהתמיכות לעיתים קרובות

מעיון בתרשים ניתן ללמוד שכ-25% מהמרצים עשו שימוש בתמיכה טכנית או בתמיכה של יחידת המיחשוב ושיעור זהה מקרבם השתמש בסיוע הדדי של המרצים. אופני תמיכה אחרים צוינו בתגובות מעטות יחסית. אפשר להתרשם שמרבית המרצים נטו להסתדר בכוחות עצמם עם אתגרי המעבר להוראה מרחוק.

הזדמנות להתחדשות בקורסים ובמטלות חשיבה מחודשת על הקורסים (11 מרצים): "... בניית מטלות ומערכי שיעור בהם לא השתמשתי בעבר..."; "...חיפוש איך לשלב את הסטודנטים באופן אקטיבי"; " העמקה של חלק מהתכנים, חשיבה מעמיקה על מבנה תכנים וגם מבנה הקורס"; "חשיבה מחודשת על מטלות שניתן לבצען מרחוק, חשיבה על דרכי פידבק מיידיות וארוכות טווח, חשיבה על עבודה בספריה כאשר אין אפשרות להגיע אליה פיזית- שימוש במידע ברשת כמקור מרכזי"; " למדתי לפנות מקום. האילוץ של לשמוע את עצמי מהבמה ולפנות מקום ללמידה ממקורות נוספים. למדתי להנגיש חומרי למידה לתלמידים. ליצור עבורם סביבות למידה מגוונות ומעניינות המכוונות לחקר ולחשיבה ביקורתית"; "כמובן, נוצרו פתרונות מעניינים, כגון, - קורס רישום שבו המודלים הומרו לתחום הביתי אישי ומוצגים כמיצב ביתי בסיום. -שיטוט בתערוכות מקוונות בעולם, לאור, אי היכולת לחוות תערוכות חיות.-שיחת זום עם אמנית, לאחר שצפינו בתערוכה מקוונת שלה, שכבר לא קיימת בפועל...".

הזדמנות להכרות אחרת עם הסטודנטים ושינוי באינטראקציה עימם (11 מרצים): "הסטודנטים יותר סובלניים ללמידה מרחוק תוך שימוש בטכנולוגיה. על כך אני אומרת תודה גדולה!!!"; "סטודנטים שלא תמיד השתתפו בדיון כיתתי, היו יותר אקטיביים במהלך שיעורים מרחוק"; "-סטודנטים מעטים, שמרחב העשייה הביתי דווקא אפשר להם משבצת יצירה ארוכה ומשמעותית יותר משיעור של שעה וחצי. וגם- הזדמנות טובה להיעזר בידע של הסטודנטים, שהעניקו תמיכה טכנית רחבה לי ולעמיתיהם בקורסים"; " היה מעניין לראות שכשהסטודנטים עבדו בבית על מטלות שאני בדרך כלל נותנת בכיתה, הם היו הרבה יותר יצירתיים".

הזדמנות להכיר אופן הוראה לשימוש בנסיבות לא שגרתיות (8 מרצים): "האפשרות ליצור קשר וללמד גם בנסיבות פחות שגרתיות. כגון יציאה לכנס. או בעקבות קשיים של סטודנטים"; " השימוש בזום מאפשר קיום שיעורים בימים מושלגים, או כאשר אני מזמינה מרצה אורח ואינו

יכול להגיע בשעת השיעור הקבועה"; " גיליתי שאם אין ברירה אני יכולה להשתמש בכלים הטכנולוגיים שההוראה מרחוק דורשת".

פתרון של בלית ברירה ואין יתרונות (8 מרצים): "לא מרגישה שנפתחו הזדמנויות אמיתיות, למעט אולי הידיעה שאם לא תהיה ברירה אוכל ללמד מרחוק"; "להבין שאין תחליף להוראה פרונטאלית ולמפגש בלתי אמצעי עם הסטודנטים"; "קשה לי לראות נקודות אור. שמחתי להכיר את ה"זום" ולהיעזר בו ככלי לעת מצוקה. חשוב לי לציין את חשיבות התמיכה הטכנית, במיוחד בשבועיים שלושה הראשונים של המשבר. לא ניתן לדמיין את המשך הלמידה ללא תמיכה זו. תודה תודה"; "לא נפתחו הזדמנויות רק נוצרו קשיים".

ברמה האישית – תחושת מסוגלות והיתרונות בעבודה מהבית (7 מרצים): חיסכון בנסיעות לירושלים (שקוֹזוּ בזמני ההכנה); " תחושת המסוגלות בעקבות ההצלחה ללמד בזום". "הסרת המחסומים מכל הכלים הדיגיטליים"; " להשתתף באירועים ובמפגשים שאחרת לא הייתי מגיעה אליהם, בעיקר ישיבות עבודה, הרצאות שאחרים יזמו, ..."; "לא מבינה את השאלה. ההזדמנויות לגבי הוראה או התפתחות מקצועית? או דברים אישיים? באופן אישי לא הייתי צריכה לבזבז זמן על נסיעה למכללה ועמידה של הפקקים של הבוקר והערב ויכולתי לנצל את הזמן לכל מיני דברים אחרים. גם היה הזדמנות להשתתף בימי עיון מקוונים שבדרך כלל לא היה אפשרי".

2. סטודנטים- ההזדמנויות החדשות שנפתחו בפני במהלך הלמידה מרחוק

הכרות של למידה באמצעים טכנו-פדגוגיים (35 סטודנטים): " הכרה טובה יותר עם הטכנולוגיה של השיעורים המקוונים"; "חשיפה לכלי הזום שלא הכרתי בעבר"; " התנסות בזום לימדה אותי איך להשתמש בכלי ונתנה לי ביטחון להשתמש בזום באסיפת הורים שערכתי בגן"; " להתנסות בעצמנו בפלטפורמה משני הצדדים, הרי אנחנו בדרך לעסוק בחינוך".

חיסכון בזמן נסיעות בכלל וכמאפשר זמן ללמידה בפרט (25 סטודנטים): "ייעול הזמן, חסך נסיעות וכסף לנסיעות"; "איפשר לי לוותר על הנסיעות הארוכות למכללה".

הזדמנות לניהול זמן יעיל באופן עצמאי ולדברים נוספים (25 סטודנטים): " ניהול זמנים אישי בהתאם לצרכים שלי"; "זמינות גדולה יותר לשמיעת השעורים בזמן הפנוי שלי". אפשר ללמוד ולעבוד באותו זמן

לא נפתחו בפני הזדמנויות חדשות (21 סטודנטים): " שום דבר חיובי לא יצא מההוראה מרחוק"; " לצערי גיליתי רק קשיים"; " קשה לי להגיד שאני מרגישה שנפתחו הזדמנויות חדשות. כלומר, זה נחמד שאפשר להיות בבית ולא צריך להיסחב למכללה, אבל אני לא רואה את זה כהזדמנות"; " לא היו כאלה היה קשה מאד ללמוד כך".

הזדמנות ללמידה יותר נוחה עבורי (18 סטודנטים): " לשבת על כורסא בבית עם רגלים למעלה, הפלוס היחיד בעיני מהלמידה הזאת"; " למידה בכל מקום בארץ ואצל ההורים". להנות מהשיעורים בזכות נגישות החומר, ההקלטה וההסברים. באופן אישי, במסלול הסבת אקדמאים, לא היה לי נוח להגיע למכללה".

הזדמנות ללמידה יותר יעילה עבורי (16 סטודנטים): " להכיר את המרצים, ללמוד יותר לעומק את החומר- מעולם לא למדתי וזכרתי חומר של קורסים ככה טוב. ויכולת לארגן לעצמך את הלימודים"; "היה לי הרבה יותר פנאי ללמוד לפי הצרכים שלי ולא של כל שאר הכיתה"; " ללמוד בלי להשוות לאחרים (במיוחד בסדנאות), עולות אפשרויות חדשות ויש יצירתיות רבה יותר. היה לי טוב הלמידה מרחוק"; " יותר קל לי ללמוד לבד, כך שנפתחה לי האופציה להבין הרבה מהחומר

בקלות כשהוא מסודר לי בצורה מקוונת מול העיניים ובצורה יותר מהירה. כך היה לי זמן לנצל עם משפחה וחברים בלי נסיעות ארוכות למכללה. בניגוד לכך אם הייתי מגיעה פיזית לשיעורים הייתי נרדמת בהם מדי פעם, משתעממת ומפספסת חומר (לא תמיד המרצה מעניין או החומר) וכשה מקוון אתה מצליח לעבור על כל החומר גם אם הוא לא הכי מעניין בעולם, בעצם למדתי יותר בלמידה מרחוק מאשר עם הייתי מגיעה למכללה"; " הזמן לעכל את החומר, ללמוד אותו בקצב שלך בידיעה שהמטלות המקוונות יועדו בכדי לעזור לתלמידים לפתח למידה בתהליך ובקצב שמתאים לכל אחד אישית." ; " חזרה על הקשבה לשיעור שלא הבנתי, בזכות האפשרות להקליט אותו".

הזדמנות לשיפור מיומנויות הלמידה וההסתגלות שלי (12 סטודנטים): "הקשב שלי היה פחות מאשר למידה בצורה פרונטלית, אך אין ספק שהלמידה מרחוק גרמה לי לרכוש כלים חדשים בעל כורחי. למשל הבנה בצורה יותר טובה של מטלות, למידה עצמאית, משמעת עצמית." ; " הזדמנות ללמוד איך ללמוד לבד. התעמקות בנושא." ; " שלמדתי בצורה שונה ממה שהכרתי והצלחתי בכך".

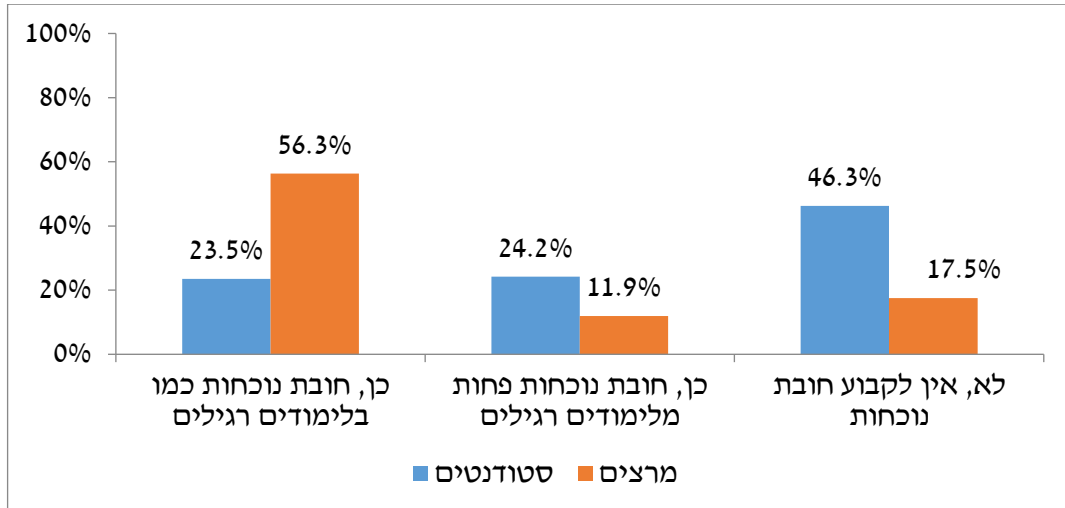
הזדמנות לעשות כמה דברים במקביל לזמן הלמידה (9 סטודנטים): "יכולת גם לעשות את מטלות הבית תוך כדי"; " שיכולתי לבצע מספר פעולות בבית תוך כדי למידה, אך זה לא יעיל"; " לקפל כביסה תוך כדי שיעור".

הזדמנות להכרות טובה יותר בין המרצים לסטודנטים (8 סטודנטים): "קשר יותר אישי עם המרצות. פחות דיבורים של הסטודנטיות מסביב"; " שהמרצים הצליחו להכיר טוב יותר את הסטודנטים"; " קשר עם עמיתים".

9.ג תובנות נוספות על ההוראה והלמידה מרחוק

בתשובות לשאלות המילוליות, בשתי הקבוצות (מרצים וסטודנטים) יש הסכמה על הצורך בקביעת כללים מכללתיים להוראה ולמידה מרחוק. נמצאה התפלגות כמעט שווה בין המתנגדים לבין התומכים בהוראה ולמידה מרחוק. יש פער גדול בין עמדות הסטודנטים והמרצים בנוגע להחלת חובת נוכחות בשיעורים סינכרוניים.

האם יש לקבוע חובת נוכחות בשיעורים המקוונים?

עיון בתרשים מלמד שבעו שכ-56% מהמרצים סבורים שיש לקבוע חובת נוכחות כמו בלימודים רגילים, כ-46% מהסטודנטים סבורים שאין לקבוע חובת נוכחות בשיעורים הסינכרוניים.

מבין המרצים שהשיבו לשאלות הפתוחות, 18 בעד הלמידה מרחוק ו-13 מתנגדים. המרצים העלו צורך בהתפתחות מקצועית (7 מרצים), ובהגדרת חובת נוכחות, פתיחת מצלמות, אתיקה ובחינות (9 מרצים). עוד הם טענו שלא כל קורס מתאים להוראה מרחוק (10 מרצים) והעלו קשיים שלהם בהוראה מרחוק (8 מרצים) וקשיים רגשיים (7 מרצים). הסטודנטים הציעו דרכים להוראה מרחוק ולהתארגנות המכללה לימי קורונה (46 סטודנטים), ביקשו לקבוע כללים להוראה ולמידה מרחוק, הציעו דרכים לשמור על למידה פרונטאלית בימי קורונה ונתנו דוגמאות לקורסים לא מוצלחים בלמידה מרחוק. 50 סטודנטים נגד הלמידה מרחוק ו-55 סטודנטים תומכים בה.

1. מרצים - תובנות נוספות על הלמידה וההוראה מרחוק תרצה לשתף

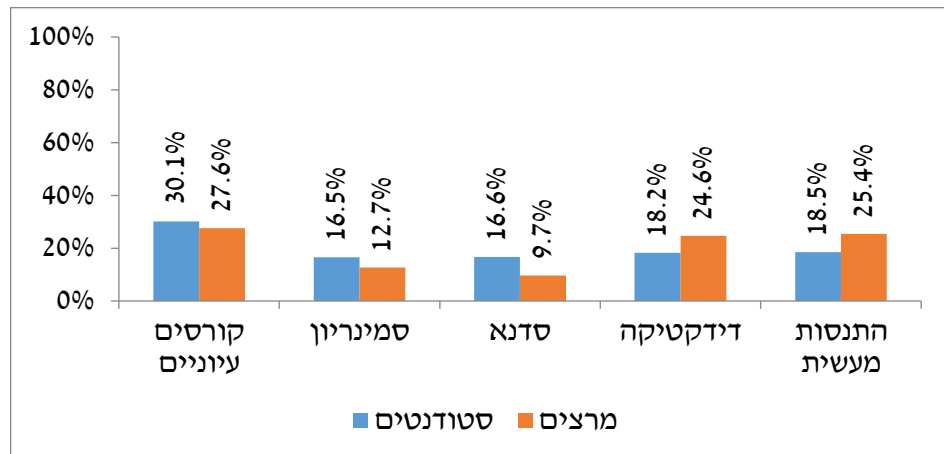
בעד הוראה מרחוק (18 מרצים) מהסיבות הבאות: צבירת ידע וניסיון שהקל על ההוראה מרחוק, הסטודנטים שיתפו יותר מתמיד, היו יותר יצירתיים ופחות חששו מתגובות אחרים, הפקת תוצר קבוצתי מעורר את הסטודנטים ללמידה פעילה, התאמת הקורס להוראה מרחוק מחייבת התאמה שהופכת את הלמידה למשמעותית, לשמור על האפשרות לתת יחס חם ואישי גם מרחוק, הזום מאפשר מפגשי הדרכה בתדירות גבוהה יותר, זוהי דרך ההוראה העתידית, הלמידה מרחוק מאלצת את הסטודנטים להיות פעילים ולקחת אחריות על הלמידה שלהם, האפשרות ללמוד בזמנך החופשי ולא לבזבז זמן בכבישים "די מהר צברתי ידע וניסיון"; "סטודנטים מסוימים נפתחו ושיתפו יותר

מכרגיל. מדיום הכתיבה והשליחה למרצה של התרגילים, איפשר לחסרי ביטחון להיות יותר יצירתיים. הם פחות חששו מתגובות שאר המשתתפים"; "העולם השתנה, כל מרצה וסטודנט חייב לדעת איך להתנהל מרחוק"; "למידה מרחוק מצריכה חשיבה מעמיקה והתאמה של הכלי המקוון לחומר הלימודי... (ואז) למידה מרחוק הופכת מאוד משמעותית"; "גם מרחוק ניתן לתת יחס חם ואישי ללמוד, הכוונה משמעותית ואוזן קשבת"; "הזום הוא כלי מאד יעיל להדרכה או מפגש כאשר יש קושי להפגש במכללה. מאפשר מפגשים בתדירות יותר גבוה"; "הלמידה מרחוק מאלצת את הסטודנטים ללמוד. להיות פעילים. לקחת את האחריות על הלמידה שלהם"; "הסטודנטים צריכים להפיק תוצר קבוצתי מאוד מעורר אותם לפעולה"; "כל אחד יכול ללמוד בזמנו החופשי. ולא חייבים לנסוע שעה וחצי כל כיוון וכיוון".

התפתחות מקצועית של המרצים (7 מרצים): המרצים שהשיבו לשאלון הביעו צורך להמשיך ולפתח את הפדגוגיה והדידקטיקה של ההוראה מרחוק, ללמוד לפתח כלי הערכה המותאמים להוראה מרחוק, להפוך את הסיפריה למקום לימודים וירטואלי, ללמוד עקרונות בניית קורס מקוון, ללמוד עקרונות הוראה מרחוק, ולהצטייד בטאבלט גרפי. "צריך להמשיך ולפתח את הפדגוגיה והדידקטיקה של ההוראה מרחוק"; "פיתוח כלים למבחנים ולאבחונים כי אי אפשר להסתפק רק על עבודות ותרגילים ובמיוחד בהערכת חומרי ידע"; "להפוך את הספרייה למקום לימודים גם וירטואלי להגדיל הדרכות און ליין"; "איך בונים קורס מקוון ואיך מעבירים אותו. נתקלתי בבעיות כראש מסלול בתחום זה ואני חושבת שיש צורך לחשוב ולהבנות את זה ברמה מכללתית"; "הייתי שמחה לקבל השתתפות בקניה טבלט גרפי, שאפשר לסרטט עליו סרטטים, נוסחאות. הוכחות. חשוב, במיוחד בהוראת מתמטיקה".

הגדרת חובת נוכחות, חובת פתיחת מצלמות, אתיקה בחינות (9 מרצים): המרצים הציעו קביעה ברמה מכללתית (תקנון) הכולל חובת נוכחות בשיעורי למידה מרחוק, חובת פתיחת מצלמה, כללי אתיקה, כללי היבחנות, כללי הקלטת שיעורים, משמעות הלמידה מרחוק "לשקול חובת נוכחות במפגשים, לשקול חובת פתיחת מצלמה (היו שיעורים שיותר מחצי מהחלונות היו מוחשכים)"; "להטמיע בכללי המכללה ובתקנונים כללי התנהגות ואתיקה הנוגעים ללמידה מרחוק"; "בעניין המבחנים: "זרקו" אותנו למים. אין הנחיות ברורות בעניין האפשרות הידועה שסטודנטים מעתיקים (כלומר מה לעשות כדי למנוע זאת מעבר לחתימתם על ההצהרה בתחילת המבחן), כיצד להעריך כמה זמן לוקח לסטודנט לעשות מבחן במודל (כמה זמן להקציב לכל שאלה?), האם מותר לתת פקטור שלילי - במידה ומתקבלת עקומת ציונים שונה מזו שאנו רגילים לקבל במבחנים? בנוסף, האחריות שהטילו עלינו, המרצים, "לאסוף" מסטודנטים את האישורים שלהם להארכת זמן במקום שמידע זה יועבר אלינו (כפי שקורה במכללות אחרות) וכד"; "חיסרון קווי מנחה כלל מכללתי למה משמעות הלמידה מרחוק"; "לא הייתה שאלה לגבי הקלטת שיעורים מקוונים. בעיני גם זה הכרחי ואני יודעת שהיו מרצים שנהגו אחרת".

השיעורים שבהם היה מעל 75% נוכחות

מהתרחים ניתן ללמוד שכ-30% מהמרצים ומהסטודנטים סבורים שהייתה נוכחות גבוה (מעל 75%) בקורסים העיוניים.

דרכי הוראה מרחוק (14 מרצים): המרצים שהשיבו לשאלון הציעו שהסטודנטים יעבירו שיעורים (מודל כיתה הפוכה), חשוב שגם המרצה יכתוב הודעות בפורום, קושי של סטודנטים לעבוד בחדרים, בניית קבוצת סטודנטים שמסייעות זו לזו וגם לתמוך טכנולוגית במרצה, שימוש במטלות שוטפות מעודד למידה יותר ממבחן. "חשוב שגם הסטודנטים יעבירו חלק מהשיעורים בפרזנטציות או בהצגת מודלים, לשלב כלים שיתופיים ועבודת צוות, לשלב עם כיתה הפוכה"; "עבודה קבוצתית מעוררת התנגדות אצל חלקם וצריך לחשוב אם זה "שווה" את ההתעקשות"; "עוזר שהמורה נותן דוגמה אישית... שהמרצה יכתוב לפחות 3 הודעות בפורום מושקעות ומנומקות"; "ליצור קבוצה של סטודנטיות שתומכות זו בזו ואף נכונות לסייע למרצה"...; "הורדת המשקל של המבחן הסופי לטובת מטלות שוטפות תורמת להתקדמות הסטודנט".

נגד הוראה מרחוק (13 מרצים): המרצים מקווים ללמד פרונטאלי מכיוון שהוראה בזום איננה תחליף להוראה ולמידה רגילה. המפגש האנושי חסר "הוראה מרחוק טובה למצבי חרום אך אינה יכולה להוות תחליף להוראה רגילה"; "הלמידה מרחוק אינה תורמת גם לסטודנטים. גם הם מרגישים קושי"; 3737"אין כמו מפגש אנושי"; "הרצאות זום הן דבר מתיש".

לא כל קורס מתאים להוראה מרחוק (10 מרצים): המרצים טענו שלא כל הקורסים מתאימים להוראה מרחוק, למשל, קורסים הנערכים בחצר ובפינת החי, קורסים במדעים. הם הציעו פתרונות לבחון אילו קורסים מתאימים ללמידה מרחוק ואילו לא מתאימים, לפתח קורסים משולבים (בלנדד), לבנות מערך שלם של קורסים מקוונים לכל המעוניין (בתשלום), וללמד סדנאות בימים מרוכזים "צריך לבנות מערך שלם של קורסים מקוונים כמו בקורסרה או אדקס שיינתנו לכל המעוניין (תמורת תשלום כמובן)"; "להבחין בין קורסים שמתאימים להוראה מקוונת מלאה או חלקית לכאלו שלא מתאימים"; "קורסים משולבים- (בלנדד) מקוון ומפגש פיזי, הם פתרון טוב מאוד, והם גמישים בהתאם למצב במציאות הנוכחית"; "החצר ופינת החי קריטיים להוראתי ועדיף פי כמה להיות נוכחים שם"; "חיזק את דעתי שלא מתאים לקורסים במדעים"; 3737"לגבי שיעורים סדנאיים - מכיוון שאין להם תחליף מלא בהוראה מרחוק, ניתן להחליפם בימי סדנא מרוכזים שיתקיימו במכללה במקום שיעורים שבועיים בני שעה וחצי במכללה.

קשיים בהוראה מרחוק (8 מרצים): המרצים תארו קושי לגייס את הסטודנטים להשתתפות פעילה, חלק מהסטודנטים (בעיקר החלשים יותר) היה עם נוכחות מועטה ולמידה דלה, חסר קשר אישי עם הסטודנטים, קשה לסטודנטים העברת האחריות ללמידה אליהם, יותר מדי השקעה בשביל פחות מדי חומר "קשה לגייס השתתפות פעילה בשיעור סינכרוני ללא הקשר האישי"; "אחוז מסוים של סטודנטים נשאר בשוליים, עם נוכחות מעטה ולמידה דלה"; "לסטודנטים היה קשה בשל העברת אחריות הלמידה אליהם"; "יותר מידי השקעה בשביל פחות חומר מזה שנלמד פנים מול פנים, וללא אינטראקציה עם הסטודנטים"; "לקראת סמסטר הקיץ הסבתי קורס שלם של 500 סטודנטים לקורס מקוון...מעולם בכל שנות ההוראה שלי לא עבדתי כל כך הרבה שעות וכל כך קשה באתגר של ההכנה-מחדש של הקורס המחודש, חשוב לקחת בחשבון את כמות ההכנה האסטרטגית שנדרשת במעבר לשיטת הוראה מקוונת".

קושי רגשי של מרצים (7 מרצים): המרצים ביקשו לשמר קשר ביניהם כדי להתגבר על הבדידות, איבוד סיפוק ומשמעות בעבודה, תחושת ניכור מול המסך, תשישות פיזית ומנטלית, תחושת פחד וחשש מההוראה מרחוק "לשמר קשר בין המרצים כדי להתמודד עם הבדידות"; "החוויה ככלל הייתה מתסכלת ומייאשת ברובה. איבדתי את הסיפוק והמשמעות שאני חווה בכיתה. אני מרגישה ש"איבדתי" חלק גדול מהסטודנטים החלשים"; "חוויתי ניכור מול מצלמות סגורות. אני לא מרגישה שהיה תהליך למידה משמעותי בתקופה זו"; "סיימתי את הסמסטר תשושה פיזית ומנטלית"; "ההוראה מרחוק מפחידה ומעוררת הרבה חששות".

שיתוף מרצים ובעלי תפקידים בקבלת החלטות (6 מרצים): המרצים שענו על השאלון תארו תחושה של הנחתות מלמעלה ללא שיתוף כלל המרצים, וועדת הוראה וראשי היחידות. בנוסף, ההנחה בעניין המבחנים נעשתה ללא בירור מידת ההתאמה לכלל הקורסים "יותר מעורבות של ראשי תוכניות בקבלת החלטות"; "צריך לשתף אותנו המרצות והמרצים בקבלת ההחלטות בנושא ושחבל שכרגע התחושה היא שכל הדברים בנושא מונחתים מלמעלה למטה"; "הפריעה לי מאוד התחושה שההתנהלות בתקופת הקורונה הייתה כולה מלמעלה למטה בלי שיתוף שלנו, אנשי הסגל. לאורך כל הדרך לא הרגשתי ששיתפו אותנו בתהליכי קבלת החלטות והפריע לי מאוד בתור חברה בוועדת הוראה, שבכלל לא התייעצו איתנו"; "מאוד הפריעה לי ההתנהלות בכל מה שקשור למבחנים והצורך שלי לפעול בהתאם להנחיות של המכללה שבעיני היו לא הגיוניות ולא מעשיות לאופי הקורסים שאני מלמדת".

2. סטודנטים- תובנות נוספות על הלמידה וההוראה מרחוק

דרכים מוצעות להוראה מרחוק והתארגנות המכללה לימי קורונה (46 סטודנטים): הסטודנטים הציעו לקבוע כללים להוראה ולמידה מרחוק, לשים דגש על קשר אישי, זמינות וגמישות בין המרצים לסטודנטים, להקליט שיעורים (גם בימי שגרה), לשפר את השליטה של המרצים בכלים דיגיטליים, לערוך מפגשים שבהם המרצה יענה לשאלות סטודנטים, להפחית שכר לימוד. עוד הם הציעו דרכים ללמוד באופן פרונטאלי ונתנו דוגמא לקורסים לא מוצלחים בלמידה מרחוק.

קביעת כללים להוראה ולמידה מרחוק: א. לפחות מפגש סינכרוני אחד בכל קורס "לפקח על חובת קיום של לפחות מפגש סינכרוני אחד בכל קורס"; ב. כללי התנהגות בשיעור ZOOM "סטודנטים רבים מתפרצים לדברי המרצים לעיתים קרובות ולכן כדאי להנחיל הנחיות ללמידה נעימה בקבוצות הזום" .. ג. " לשלוח את חומר הנלמד מראש לסטודנטים " המרצים צריכים לשלוח את

החומר מראש שהסטודנטים יעברו ובמפגשים יתחילו הסטודנטים לשאול לגבי החומר וכך הלמידה אפקטיבית". ד. שעת ייעוץ של המרצים בקבוצות קטנות "שעות יעוץ של המרצים בחדרי זום של עד 3 סטודנטים יסייעו להשלים את החסר".

קשר אישי עם המרצה, זמינות וגמישות של המרצים "כמו בחינוך מיוחד שבו התלמיד חייב קשר עם המורה. כך גם הסטודנט חייב קשר עם המרצה"; "על המרצים להקל מעט ולהתחשב בסטודנטים בעלי משפחות".

הקלטת שיעורים עבור סטודנטים שצריכים השלמת שיעורים וחזרה על החומר הנלמד, גם בלמידה רגילה "אפשרות לפתוח את הלמידה בהקלטה שהתלמיד יוכל ללמוד ולהשלים את החומר הנלמד בשעות אחרות", הקלטת שיעורים קצרים וממוקדים "המרצה X שהעלתה שיעורים מוקלטים, קצרים וענייניים שסייעו לי בלמידה".

שליטה של המרצים במגוון כלים להוראה מרחוק "המרצים צריכים לשלוט ב-ZOOM ובאופן השימוש"; "שימוש במגוון מערכות ענן" שימוש גם במערכות ענן כגון: קומפילציה על visual studio בענן של microsoft וכו"; "חבל שאין שימוש ב-Google Classroom".

שיעורים שבהם יהיה תשובות לשאלות של סטודנטים "ממליצה על תוספת שיעורים ממוקדים לשאלות בקורסים בהם יש קושי"

הפחתת שכר לימוד "על המכללה להתחשב בסטודנטים מבחינה כספית, מאחר ואנו לא מגיעים ולא משתמשים בחשמל, מים וכו"

דרכים לשמור על למידה פרונטאלית בימי קורונה: א. למידה בקבוצות קטנות "לטעמי עדיף ורצוי למצוא פתרונות ללמידה פרונטאלית בכל מצב עד כמה שניתן, אולי בקבוצות קטנות, כאשר כל תלמיד נמצא רק במחצית והשיעורים והשאר מוקלט למודל"; ב. שימוש בשטח המכללה "צריך להשתמש בשטח העצום של המכללה שמתבזבז על כלום, שבביל לפתוח שם בית ספר קטן. נוכל ללמוד מזה הרבה והם ירוויחו כיתה קטנה". ללמוד בקבוצות קטנות ולשדר ב-ZOOM ולהקליט את השיעור לכל מי שלא מגיע "היה אפשר להגיע וללמוד בכרם במגבלות ובתנאים שהוגדרו ובמקביל לאפשר שידור השיעור בזום לאלה שאינם יכולים או נמנעים מלהגיע". ג. לצמצם את הלימודים הפרונטאליים ליום עד יום וחצי בשבוע "יש קורסים שאינם יכולים להיות מקוונים בהם הדיון בכיתה הוא הרלוונטי אבל יש 4-5 קורסים כאלה בסמסטר ולכן אם ניתן יהיה לצמצם את ההגעה למכללה ליו- יום וחצי זה יקל מעוד על הסטודנטים".

דוגמא לקורס לא מוצלח בימי קורונה: מספר מטלות גדול, ללא שיעורים סינכרוניים, חוסר זמינות של המרצה במיילים "בתחילת הסמסטר קיבלנו 5 מטלות להגשה, עם הסברים דלים וחסרים מאוד, ללא כל עזרה בהפניה למקורות או אפילו הסבר כללי על הנושא. כלומר, התחלנו להגיש מטלות בלי להיפגש אפילו פעם אחת בקורס, או לקבל מצגת או מאמר. הזמינות של המרצה במייל הייתה חלקית עד לא קיימת, ולאורך כל הסמסטר נעשה שיעור אחד בו ממש קיבלנו הסבר על הנושא (וגם זה לאחר כמה בקשות מסטודנטים שונים למפגש). בשאר המפגשים סטודנטים הציגו את המטלה הרביעית שלהם". חובת שיעורים סינכרוניים לפחות במחצית מהשיעורים "קורס לא יכול להתנהל רק על בסיס מטלות להגשה. חייבת להיות למידה בצורה סינכרונית לפחות בחצי מהשיעורים".

נגד הלמידה מרחוק (50 סטודנטים)

- **למידה מרחוק מקשה על הסטודנטים מבחינה לימודית וחברתית.** "היה לי מאד קשה לא ללמוד פנים מול פנים, לשבת בכיתה, לשאול שאלות, להתייעץ עם החברות לכיתה בין השיעורים"; "הייתי מצפה כי לקראת סוף הסמסטר המכללה הייתה מנסה למצוא אפשרות לכנס את הכיתות המסיימות (מסיימי התואר) למספר ימי לימודים אחרונים בקמפוס"; "'חלק חשוב ומרכזי ביותר בחוויית הלמידה שלי היה עצם ההגעה למכללה, הישיבה בכיתה, האינטראקציה האישית מול המרצים והדינאמיקה הלימודית והחברתית עם החברים לכיתה. יום הלימודים השבועי היה עבורי יום של חגיגה. כעת, כשמציאות הכתיבה את המעבר למקוון - חוויית הלמידה שלי השתנתה מן הקצה על הקצה: במקום שהלימודים יהיו עבורי חוויה משמעותית, הרגשתי שהם הפכו לעול, לעוד משהו שצריך לסמן עליו "וי"; הידע שצברתי לוקה בחסר ביחס ללמידה בכיתה".
- **פיקוח מכללתי על כמות המטלות ואיכותן** "ההנהלה צריכה לבדוק עם המרצים כמה עבודות (גם עבודות ומטלות בלי ציון) כל אחד מהם נותן כדי שלא ייוצר עומס גדול מדי על הסטודנטים"; "היו קורסים שפשוט העלו כל פעם מטלה קטנה שהמטרה שלנו הייתה לסמן וי וסיימנו את המטלה תוך 5 דק ולא הייתה למידה משמעותית";
- **למידה מרחוק לא מתאימה לתחומי דעת מסוימים או לקורסים בעלי אופי מסוים.** "הזום אינו משמיעה סי גבוה ומעלה"; "לא טוב ללמוד מרחוק במקצוע טיפולי", לימודי חינוך "לא מתאים ללימודי חינוך", קורס סמינריון "הסמינריונית שלי נפגעה מכיוון שאין לי פנאי לשבת לעבוד עליה במציאות של הקורונה"; "יש ערך רב בהגעה למכללה ליום לימודים מרוכז בתעודת עריכת לשון"; "לא ניתנה האפשרות לסיים את אימוני ההוראה מרחוק אלא חייבתם אותנו להסתכן בלחלות או להיכנס לבידוד או להשלים בקיץ כשמגיע הגל השני"; "במקרה של דינמיקה קבוצתית זה היה פחות מוצלח"; "אולי כל מה שקשור בקבוצות של התנסות מעשית כדאי להיפגש באופן פרונטלי".
- **הלמידה מרחוק דורשת יכולת למידה עצמית.** "אין לי את היכולת להושיב את עצמי ללמוד באופן עצמאי"; "גם ככה זו תקופה לחוצה ואי וודאית והילדים היו בבית ואוטוטו חוזרים להיות בבית"; "הלמידה מרחוק לוקחת הרבה יותר זמן מלמידה רגילה, בעיקר כשהיא "מתערבבת" עם הבית".
- **חלק מהקורסים בלמידה מרחוק משעממים:** "הקורסים לקו במידה רבה של חוסר יצירתיות, חד גוניות ושעמום. במכללה שרוצה ללמד חינוך והוראה עתידניים, הקורונה חשפה כשלים רבים ביישום"; "ישנם מרצים שפשוט מקריאים מצגת כמו תוכים בזום ואין למידה משמעותית ולכן זה יכול לעבור למקוון".
- **חוסר בתמיכה ובקשר אישי עם הסטודנטים:** "זה שאני בבית ולא במכללה, לא אומר שיותר קל לי. ממש עצוב איך שהתמיכה הצטמצמה"; "הלמידה מרחוק קצת מוחקת את משתתפי הקורס. יש תחושה שאתה קצת בלתי נראה"; במהלך התקופה הזו למדתי שאין תחליף למפגש האנושי, הקול, המבט בעיניים, כדי לייצר חוויה טובה ומשמעותית של למידה".
- **בשיעורי ZOOM חסר דיון המפרה את הלמידה:** "אני זקוקה ללמידה קבוצתית פרונטאלית (שיעור מוחות מקדם אותי). שיעור מקוון בזום גרוע עוד יותר משיעור פרונטאלי מאחר שהמרצה משתיק את כולם ומדבר. ואין באמת שיח מאחר שקשה להקשיב לכולם בו זמנית".

בעד הלמידה מרחוק (55 סטודנטים)

- **המכללה נערכה היטב ללמידה מרחוק:** "המכללה ערוכה מבחינה לימודים וטכנולוגית ללמידה מרחוק"; "אני רוצה להגיד תודה למכללה שלא ביטלה את הלימודים, שהמשכנו כרגיל"; "סה"כ התגובה של המכללה והמרצים למצב הייתה טובה ומתחשבת".
- **חוסך זמן הגעה למכללה:** "להגיע למכללה זה בזבוז זמן. אפשר ללמוד בזום הכל"; "בסמסטר הראשון לתואר השני הייתי מסיימת ב-19:15 ועד שאגיע הביתה השעה הייתה 20:30 בלילה והבנות שלי קטנות היו מחכות לי עד שאסיים לימודים"; "זה כלי מדהים לטובת אנשים שמתקשים להגיע לשיעורים באופן מלא (למשל אמהות בחופשת לידה, מישהו חולה, הורים שצריכים להישאר עם הילד בבית...) הלוואי שיאמצו את זה לצד הלמידה הרגילה".
- **מאפשר לתפקד בכמה זירות במקביל:** "כאמא זה אפשר לי להיות בשיעור ובבית בו זמנית ולעשות דברים אחרים במקביל להשתתפות בשיעור"; "יכולתי גם מהעבודה להיות נוכחת בשיעורים ולהצליח לתפעל את העסק ולהכשיר עובדים".
- **בלמידה מרחוק אפשר להעמיק הרבה יותר:** "היה נחמד לצלול לעומק הקורס למשך שבועיים, לסיים נושא, ולעבור לנושא אחר. הצלחתי להיכנס לחומר לעומק".
- **המרצים התחשבו בנו** "תודה לכמה מרצים שהתחשבו בנו: תמיד כאן כדי לענות על כל שאלה, השקיעו בלמידה מרחוק, שלא העמיסו יותר מדי עבודות או מטלות!".
- **מתאים לסטודנטים בעלי משמעת עצמית שלא מתאים להם ללמוד בכיתה** "יש אנשים שלא מתאים להם ללמוד בכיתה, אני יודעת שאני מספיק מאורגנת עם משמעת עצמית גבוהה וזו הדרך למידה האולטימטיבית עבורי. אני חושבת שצריך לתת לבחור את האופציה ללימודים כאלה!".
- **הקלטת השיעורים מאד אפקטיבית** "מאד מועיל יותר מלמידה באופן פרונטלי כיוון ואפשר לחזור על שיעורים מוקלטים"; "העובדה שהשיעורים מצולמים ונגישים להשלמה זה מעולה וכך צריך להמשיך".
- **זמינות מידע** "המידע נמצא בחוץ אני רק צריכה לדעת מה לשאול ולחפש"; "הקורונה פתחה בפנינו עולם של נוחות ונגישות למידע ולידע"; "הייתי רוצה שהממשק של השימוש בספרייה (למידה מרחוק) יהיה מזמין ונוח יותר, לדוג' למצוא מאמרים בקלות ונגישות רבה יותר, שתהיה הכוונה ברורה יותר".